నమాజు వేళల గ్రంథం★

1వ అధ్యాయం

నమాజు వేళలు మరియు వాటి శ్రేష్ఠతను గురించి ఖురాను గ్రంథంలో నిసా సూరాలో అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు; "వాస్తవానికి నమాజు నిర్ణీత సమయాలలో విశ్వాసులు విధిగా పాటించవలసిన ధర్మం."[1] (4 : 103)

500. ఇబ్నె షిహాబ్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒక రోజున ఉమర్ బిన్ అబ్దుల్ అజీజ్ గారు అసర్ నమాజ్ చేసే విషయంలో ఆలస్యం చేశారు. అప్పుడు ఉర్వా బిన్ జుబేర్ ఆయన వద్దకు వెళ్ళి ఆయనతో ఇలా అన్నారు, "ఒకసారి ఇరాఖ్ దేశంలో ముగైరా బిన్ షూబా నమాజు విషయంలో ఆలస్యం చేశారు. అప్పుడు అబూ మసూద్ అన్సారి మరియు ఉఖ్బా బిన్ ఉమ్రూ ఆయన వద్దకు వెళ్ళి ఇలా అన్నారు; ఓ ముగైరా! ఇదేమిటి? నువ్వు ఇలా చేశావు? మేరాజ్ సంఘటన జరిగినప్పుడు ఉదయం పూట హజ్రత్ జిబ్రీల్ (అ) నమాజును గురించి నేర్పటానికి ఆకాశం నుంచి కిందికి దిగిన విషయం నీకు తెలియదా? జిబ్రీల్ (అ) నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కూడా నమాజు చేశారు. తరువాత జిబ్రీల్ (అ) నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కూడా నమాజు చేశారు. ఆ తరువాత జిబ్రీల్ (అ) మళ్ళీ నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కూడా మళ్ళీ నమాజు చేశారు. ఆపైన జిబ్రీల్ (అ) నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కూడా నమాజు చేశారు.

★ గ్రంథంలో ఉన్న విషయానికి, అధ్యాయంలో ఉన్న విషయానికి మధ్య వ్యత్యాసం ఉంది. అదేమిటంటే, గ్రంథంలో కేవలం వేళలు మాత్రమే ప్రస్తావించబడ్డాయి; అవి ఉన్నత స్థితికి చెందినవైనా లేదా నిమ్నస్థితికి చెందినవైనా. అధ్యాయంలో నమాజు చెయ్యటానికి శ్రేష్ఠమైన వేళలను గురించి ప్రస్తావించబడింది.

1-1. కనుక వేళ తప్పించి నమాజు చెయ్యటం ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ ధర్మసమ్మతం కాదు.

తరువాత జిబ్రీల్ (అ) మరొకసారి నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కూడా నమాజు చేశారు. తరువాత జిబ్రీల్ (అ) ఇలా సెలవిచ్చారు; అలాగే చెయ్యమని నన్ను ఆజ్ఞాపించటం జరిగింది (అంటే ఆ వేళల్లో నమాజు చెయ్యమని ఆజ్ఞాపించటం జరిగింది). ఉమర్ బిన్ అబ్దుల్ అజీజ్, ఉర్వాతో ఇలా అన్నారు; ఓ ఉర్వా! కొంచెం ఆలోచించి మాట్లాడు. నీవు ఏ హదీసును గురించి అయితే మాట్లాడుతున్నావో, దాని ప్రకారం హజ్రత్ జిబ్రీల్ (అ) దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) కోసం నమాజు వేళలను నిర్ణయించారా? దానికి సమాధానంగా ఉర్వా ఇలా అన్నారు: తన తండ్రి ఇలానే ఉల్లేఖించినట్లు బషీర్ బిన్ అబ్ మసూద్ చెప్పారు. మళ్లీ ఉర్వా ఇలా నమాజును చేసేవారు.

2వ అధ్యాయం

ఖుర్ఆన్ గ్రంథంలోని రూమ్ సూరాలో 31వ వాక్యంలో అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు: "(స్థిరంగా ఉండండి ఈ విషయం మీద) అల్లాహ్ వైపునకు మరలుతూ; ఆయనకు భయపడండి, నమాజును స్థాపించండి; తమ తమ ధర్మాన్ని వేర్వేరుగా రూపొందించుకున్న మరియు వర్గాలుగా చీలిపోయిన ముష్రిక్కులలో కలిసిపోకండి."[1]

ఇమామ్ షాఫయి (రెహ్మాలై) గారి దృష్టిలో, చేతిలోని కరవాలం విన్యాసాలు చేస్తూ ఉన్నా, కొంచెం సేపు ఆగే వ్యవధి కూడా లేకపోయినా అప్పుడు కూడా నమాజును సకాలంలోనే చెయ్యాలి. ఇమామ్ హుస్సేన్ అటువంటి నాజూకు సమయంలో కూడా నమాజును వాయిదా వెయ్యలేదు. ఆయన గారి పవిత్రమైన శిరస్సు సజ్దాలో ఉన్నప్పుడు కోయబడింది. ఇమామ్ మాలిక్ (రెహ్మాలై) గారి అభిప్రాయం ప్రకారం, అటువంటి కఠినమైన, అత్యంత సున్నితమైన సమయాలలో నమాజును ఆలస్యంగానే చెయ్యాలి. ఆయనగారు ఖందఖ్‌కు సంబంధించిన హదీసును దృష్టాంతంగా చూపారు. అక్కడ దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఎన్నో నమాజులను ఆలస్యంగా చేశారు.

2-1. ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మాలై) గారు ఈ ఖురాను వాక్యాన్ని ఇక్కడ ఏ ఉద్దేశ్యంతో ఉదహరించారంటే; నమాజును విడిచిపెట్టటం వల్ల, త్యజించటం వల్ల ఒక మనిషి విశ్వాసం లోపభూయిష్టమైనదిగానూ, దేనికీ పనికిరానిదిగానూ అయిపోతుంది అని తెలియజెయ్యటానికి; ఇంకా అతను ఒక ముష్రిక్కుగా పరిగణింపబడతాడని స్పష్టం చెయ్యటానికి; యదార్థానికి అతను ముష్రిక్కు కాకపోయినా సరే. ఇంకా ఆయనగారు హదీసు ద్వారా కూడా ఈ విషయాన్ని నిరూపించారు; నమాజు విశ్వాసంలోని ఒక

501. అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి అబ్దుల్ ఖైస్ తెగకు చెందిన ప్రజలు కొందరు దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(సఅసమ్) వద్దకు వచ్చారు. వారు దైవప్రవక్త (స)ను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; "ఓ దైవప్రవక్తా! మేము రబీఅ అనే తెగకు చెందిన ఒక శాఖవారము. మేము మీ వద్దకు కేవలం పవిత్ర మాసాలలో మాత్రమే రాగలుగుతాము. కనుక మీరు ఏదైనా మంచి విషయం చెయ్యమని మమ్మల్ని ఆజ్ఞాపించండి. మా వెనుక మా దేశంలో ఉండిపోయిన ప్రజలకు కూడా మేము ఈ విషయాన్ని ఆచరించమని చెబుతాము. అప్పుడు దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; నేను నాలుగు విషయాలు చెయ్యమని మిమ్మల్ని ఆజ్ఞాపిస్తున్నాను. నాలుగు విషయాలు చెయ్యవద్దని నేను మిమ్మల్ని వారిస్తున్నాను. చెయ్యమని నేను మిమ్మల్ని ఆజ్ఞాపించే నాలుగు మంచి విషయాలు ఏమిటంటే; అల్లాహ్‌ను విశ్వసించటం. తరువాత ఆయన (స) దానినీ వారికి ఇలా వివరించారు; అంటే అల్లాహ్ తప్ప నిజమైన ఆరాధ్య దైవం మరొక డెవ్వడూ లేడనీ, నేను అల్లాహ్ ప్రవక్తను అనీ సాక్ష్యమివ్వటం, ఇంకా చక్కగా, సక్రమమైన, సంపూర్ణమైన రీతిలో నమాజు చెయ్యటం. ఇంకా జకాత్ ఇవ్వటం. అవిశ్వాసుల వద్ద కొల్లగొట్టి సంపాదించిన దానిలో నుంచి ఐదవ భాగాన్ని నా వద్ద జమ చెయ్యటం. ఇంకా చెయ్యవద్దని నేను మిమ్మల్ని వారించే నాలుగు విషయాలు ఏమిటంటే; 1 దుబ్బా, 2. హంతమ్, 3. ముఖయ్యర్, 4. నఖీర్. ఇవన్నీ సారాయి తయారు చెయ్యటానికి ఉపయోగించే పాత్రలు.

3వ అధ్యాయం

నియమబద్ధంగా, చక్కని రీతిలో నమాజు చేస్తామని దేవుని మీద ప్రమాణం చేసి చెప్పటం

502. జరీర్ బిన్ అబ్దుల్లా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్)తో ఇలా ప్రమాణం చేసి వాగ్దానం చేశాను; "నేను నియమం తప్పకుండా చక్కని రీతిలో నమాజు చేస్తాను; నేను తప్పనిసరిగా విధిగా జకాతు ఇస్తాను; నేను ప్రతి ముస్లిమ్ పట్ల శ్రేయోభిలాషిగా ఉంటాను."[1]

భాగమే అని. తౌహీద్ (ఏకేశ్వరవాదం) తరువాత ధర్మంలోని అన్ని విషయాలకంటే నమాజు అత్యంత ముఖ్యమైనది అని. నమాజును త్యజించినవారు కాఫిర్లు అయి పోతారని ధార్మిక తీర్పు చెప్పిన వారు కూడా ఈ ఖుర్‌ఆన్ వాక్యాన్ని ఆధారంగా తీసుకున్నారు.

4వ అధ్యాయం
నమాజ్ పాపాలకు పరిహారం

503. హుజైఫా బిన్ యమాన్ (రజిఅన్) ఇలా అంటూ ఉండగా తాను విన్నానని షఖీఖ్ బిన్ సల్మా ఉల్లేఖించారు: హుజైఫా ఇలా అన్నారు; "మేము ఒకసారి హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్)గారి వద్ద కూర్చొని ఉన్నాము. ఆయన ప్రజల్ని ఉద్దేశించి ఇలా అడిగారు; "దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఆపదలను గురించి ఏమన్నారో మీలో ఎవరికైనా జ్ఞాపకం ఉందా?" అప్పుడు నేను ఇలా అన్నాను: "దైవప్రవక్త (స) ఏదైతే చెప్పారో అదే నాకు జ్ఞాపకం ఉన్నది." దానికి సమాధానంగా, హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; "నీవైతే దైవప్రవక్త (స) గారు సెలవిచ్చిన దానిని గురించి చెప్పే విషయంలో ధైర్యవంతుడవే" అప్పుడు నేను ఇలా అన్నాను; విషయం ఏమిటంటే, మనిషికి తన భార్య వల్లగానీ లేదా తన సంపద వల్లగానీ లేదా తన సంతానం వల్లగానీ లేదా తన పొరుగు వారివల్లగానీ ఏ ఆపదలైతే కలుగుతాయో[1] అవి నమాజ్, ఉపవాసాలు, దానధర్మాలు, మంచి వైపునకు పిలవటం, చెడు నుంచి ఆపటంల ద్వారా తీరిపోతాయి[2], పరిహరింపబడతాయి. "హజ్రత్ ఉమర్(ర) ఇలా అన్నారు: "నేను అలాంటి ఆపదలను గురించి అడగటం లేదు. నేనైతే సముద్రపు అల మాదిరిగా ఉవ్వెత్తున లేచే ఆపదను గురించి అడుగుతున్నాను[3]." అప్పుడు నేను ఇలా అన్నాను; "ఓ అమీరుల్ మోమినీన్! (ఓ విశ్వాసుల అధినేతా!) మీరెందుకు దానికి భయపడతారు? మీకూ, ఆ విపత్తుకూ మధ్యనైతే

502–1. దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) తౌహీద్ తరువాత నమాజును గురించి ప్రమాణం తీసుకునేవారు. ఎందుకంటే, శరీరంతో చేసే ఆరాధనలన్నిటికంటే నమాజు అత్యంత ముఖ్యమైనది. ఇంకా సంపదతో చేసే ఆరాధనలన్నిటికంటే జకాతు అత్యంత ప్రధానమైన ఆరాధన. ఆ తరువాత ప్రతి మనిషికీ అతని మనస్తత్వాన్నిబట్టి, అతని ధార్మిక స్థితినిబట్టి, అతని వృత్తినిబట్టి సలహా ఇచ్చేవారు. ఇక్కడ జరీర్ తన జాతికి సర్దారు. కాబట్టి తన జాతి ప్రజలందరి పట్ల శ్రేయోభిలాషిగా వ్యవహరించమని హితబోధ చేశారు. అబ్దుల్ ఖైస్ తెగకు చెందిన ప్రజలు సైన్యంలో చేరి యుద్ధం చేసేవారు. ఈ వృత్తిని బట్టి ఆయన వారికి యుద్ధ సంపదలోని 5వ భాగాన్ని జమ చెయ్యమని ఉపదేశించారు.

503–1. వారి ప్రేమలో పడి దేవుణ్ణి మరచిపోతాడు. దైవారాధన పట్ల అశ్రద్ధ చూపుతాడు.

503–2. అధ్యాయం యొక్క ప్రధానాంశం ఇక్కడే లభిస్తుంది. అదేమిటంటే; నమాజు పాపాలకు పరిహారం అనే విషయం.

తలుపులు మూసేసిన ఒక ద్వారం ఉంది. "అప్పుడు హజ్రత్ ఉమర్ (ర) ఇలా అడి గారు: "ఓ హుజైఫా! ఆ ద్వారం తలుపులు పగులగొట్టబడతాయో లేక తెరువబడ తాయో చెప్పు." దానికి సమాధానంగా నేను, 'అవి పగులగొట్టబడతాయి' అని చెప్పాను. అప్పుడు ఆయన ఇలా అన్నారు; అయితే ఆ తరువాత ఇక అది మూసు కోవటం అనేది జరగదన్నమాట." షఖీఖ్ ఇలా అన్నారు; మేము హుజైఫాను ఇలా అడిగాము; "ఓ హుజైఫా! హజ్రత్ ఉమర్ (ర)గారు ఆ ద్వారాన్ని గుర్తించారా?" దానికి ఆయన, "నిస్సందేహంగా ఆయన దానిని గుర్తించారు; ఈనాటి రాత్రి రేపటి పగలుకు సమీపంలోనే ఉన్నదని ఒక మనిషి ఎంత గట్టిగా నమ్ముతాడో అంత గట్టిగా ఆయన దానిని గుర్తించారు." నేను వారికి ఒక హదీసును వినిపించాను. అందులో మిథ్యా కథనం అనేది ఎంతమాత్రం లేదు. షఖీఖ్ ఇలా అన్నారు; మేము ద్వారం అంటే భావం ఏమిటో హుజైఫాను అడిగేందుకు భయపడ్డాము. మేము ఇదే విషయం గురించి మస్రూఖ్‌ను అడిగాము. అప్పుడు అతను హుజైఫాను అడిగారు. దానికి సమాధానంగా హుజైఫా ఇలా అన్నారు; "స్వయంగా హజ్రత్ ఉమరే(ర)ఆ ద్వారం.[4]"

503-3. వేలాది మంది ప్రజలు ఈ ఆపదకు, ఈ విపత్తుకు గురి అవుతారు. అంటే అది విశ్వవ్యాప్తమైన ఉపద్రవం అన్నమాట.

503-4. హజ్రత్ ఉమర్ (ర) గారికి ఈ విషయం బాగా తెలుసు. కాని భయం వల్ల హుజైఫాను కూడా ఆయన అడిగారు. ద్వారం తలుపులు బ్రద్దలు కావటం అంటే హుజైఫాగారి దృష్టిలో హజ్రత్ ఉమర్ (ర) అమరగతి పొందుతారన్నమాట; ఆయన హత్య చెయ్యబడతారన్నమాట. ఆయనగారి అమరగతి కారణంగా ఇంతవరకు మూసుకుని ఉన్న ఆపదల ద్వారం తలుపులు తెరచుకుంటాయి. సుబ్‌హానల్లాహ్! (అల్లాహ్ అత్యంత పవిత్రుడు) హజ్రత్ ఉమర్ (ర)గారి వ్యక్తిత్వం ఎంత గొప్పది, ఆయన ఎంత పెద్దవారు! ఆయనగారు బ్రతికి ఉన్నంతకాలం అసంతృప్తి కారణంగా గొణిగే ధైర్యం కూడా, నోరు విప్పి మాట్లాడే ధైర్యం కూడా ఎవరికీ ఉండేది కాదు. వారు అనుకూలురైనా సరే, వ్యతిరేకులైనా సరే. అందరూ భయంతో వణికిపోయే వారు. హజ్రత్ ఉమర్ (ర) గారంటే ప్రజలు ఎంతగా భయపడేవారో, హజ్రత్ ఉస్మాన్ (ర) అంటే అంతగా భయపడేవారు కాదు. హజ్రత్ ఉమర్ (ర) గారి రువాబు అంత ప్రభావవంతమైనది అన్నమాట. హజ్రత్ ఉస్మాన్ (ర)గారి ఖిలాఫత్ కాలంలో ప్రజల మీద అంత అదుపు లేకుండాపోయింది. వారు తిరుగుబాటు చేశారు. ఇంకా రకరకాల కల్లోలాలు చెలరేగాయి. ఈనాడు కూడా ఈ కల్లోలాలు, ఈ కలహాలు రగులుతూనే పోతున్నాయి. ఇస్లామ్‌ను బలపరిచే, ముస్లిములను రక్షించే హజ్రత్ ఉమర్(ర) లాంటి

504. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మసూద్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒక వ్యక్తి ఒక అన్సారి మహిళను ముద్దు పెట్టుకున్నాడు (సంభోగించలేదు). తరువాత అతను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) వద్దకు వెళ్లి ఆయన (స) గారికి తాను చేసిన తప్పును గురించి చెప్పుకున్నాడు (పశ్చాత్తాపపడ్డాడు). అప్పుడు కరుణామయుడైన అల్లాహ్ హూద్ సూరాలోని ఈ వాక్యాన్ని అవతరింపజేశాడు; "ఓ ప్రవక్తా! నమాజును స్థాపించు. పగలు యొక్క రెండు సరిహద్దు సమయాల లోనూ, కొంత రాత్రి గడచిపోయిన తరువాతనూ. వాస్తవానికి సత్కార్యాలు దుష్కార్యా లను రూపుమాపుతాయి." ఆ వ్యక్తి ఇలా అడిగాడు; "ఓ ప్రవక్తా(స)! ఈ ఆజ్ఞ కేవలం నా కొరకేనా అవతరించింది?" దానికి సమాధానంగా దైవప్రవక్త (స) ఇలా సమాధాన మిచ్చారు; "కాదు. ఇది నా అనుచర సంఘం మొత్తానికి వర్తిస్తుంది."[1]

5వ అధ్యాయం

సకాలంలో నమాజు చేసేదాని ఔన్నత్యం.

505. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మసూద్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒకసారి నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారిని ఇలా అడిగాను; "ఓ దైవప్రవక్తా (స)! ఏ పని అల్లాహ్‌కు ఎక్కువ ఇష్టమైనది?" దానికి సమాధానంగా ఆయన (స)గారు, "సకాలంలో నమాజు చెయ్యటం అల్లాహ్‌కు ఎక్కువ ప్రీతికర మైనది" అని సెలవిచ్చారు. "తరువాత ఏ పని అల్లాహ్‌కు ఎక్కువ ఇష్టమైనది?" అని ఆయన (స) గారిని నేను అడిగాను. దానికి జవాబుగా ఆయన(స),"తరువాత తల్లిదండ్రుల పట్ల సుహృద్భావంతో వ్యవహరించటం అల్లాహ్‌కు ఎక్కువ ఇష్టమైనది' అని సెలవిచ్చారు. "ఆ తరువాత ఏ పని అల్లాహ్‌కు అత్యంత ప్రీతికరమైనది?"

వారిని ద్వేషించే రాఫిజీలకు (తమ సర్దారును త్యజించేవారు) అల్లాహ్ మార్గదర్శ కత్వాన్ని ప్రసాదించుగాక! ఎందుకంటే వారి మూలంగానే ఇంతవరకు ఇస్లామ్ పేరు స్థిరంగా ఉండిపోయింది.

504-1. అధ్యాయం యొక్క ముఖ్యాంశం ఇక్కణ్ణుంచే ప్రారంభమవుతుంది. నమాజు చెయ్యటం వల్ల పాపాలకు క్షమాపణ లభిస్తుంది. ఖస్తలాని ఇలా అన్నారు; ఈ వాక్యంలో పాపాలు అంటే పెద్ద పెద్ద పాపాలు, మహా పాపాలు అని భావం. ఒక హదీసులో ఇలా వచ్చింది; ఒక నమాజు మరొక నమాజు వచ్చేవరకు చేసిన పాపా లకు పరిహారంగా ఉంటుంది. కాని మనిషి పెద్ద పెద్ద పాపాలకు దూరంగా ఉండాలి.

అని నేను ఆయన (స) గారిని అడిగాను. దానికి ఆయన (స)గారు, "అల్లాహ్ మార్గంలో జిహాద్ చెయ్యటం అల్లాహ్‌కు అత్యంత ప్రీతికరమైనది" అని సెలవిచ్చారు. హజ్రత్ ఇబ్నె మసూద్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) గారిని ఈ విషయాలను గురించి మాత్రమే నేను అడిగాను. మరిన్ని విషయాలను గురించి నేను అడిగి ఉంటే ఆయన (స) వాటిని గురించి నాకు చెప్పి ఉండేవారు.[1]

6వ అధ్యాయం

ప్రతి రోజు చేసే ఐదు నమాజులను ఎవరైనా జమాఅత్‌తో గానీ లేదా ఒంటరిగా గానీ సకాలంలో చేసినట్లయితే అవి పాపాలకు పరిహారమవుతాయి.

506. హజ్రత్ అబూ హురైరా(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిస్తూ ఉండగా నేను విన్నాను; "మీలో ఎవరి వాకిలి ముందు అయినా నీటి కాలువ ప్రవహిస్తూ ఉన్నట్లయితే, అతను గనక ప్రతి రోజూ ఐదు సార్లు ఆ కాలువలో స్నానం చేస్తూ ఉన్నట్లయితే, ఇలా ఐదు సార్లు ప్రతిరోజూ స్నానం చెయ్యటం అనేది అతని ఒంటిమీద ఏదైనా మట్టినిగాని, మాలిన్యాన్నిగానీ మిగిలి ఉండేలా చేస్తుందా?" అని ఆయన (స) ప్రజల్ని అడిగారు. దానికి సమాధానంగా వారు, "లేదు, కాస్తంత మాలిన్యం కూడా అతని శరీరంపై మిగిలి ఉండదు." అప్పుడు ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "ఐదు పూటల నమాజు చేసే విషయం కూడా ఇంతే. అల్లాహ్ ఆ నమాజుల వల్ల మనిషి చేసిన పాపాలను చెరిపివేస్తాడు."

505-1. ఇతర హదీసుల్లో ఏ ఏ పనులైతే ఉన్నతమైనవిగానూ, శ్రేష్ఠమైనవిగానూ చూప బడ్డాయో అవి ఏవీ ఇక్కడ పేర్కొనబడిన పనులకు వ్యతిరేకమైనవి ఏమీ కావు. ప్రతి మనిషి యొక్క స్థితిగతులనుబట్టి, అతని సామర్థ్యాన్నిబట్టి, అతని వివేకాన్ని బట్టి అతనికి ఏ పనులైతే అన్నిటికంటే శ్రేష్ఠమైనవో వాటిని దైవప్రవక్త (స) అతనికి తెలియ జేశారు. సమయాన్ని, సందర్భాన్ని కూడా ఆయన (స)గారు దృష్టిలో పెట్టుకునే వారు. ఉదాహరణకు; అవిశ్వాసులు ప్రాబల్యం వహించినప్పుడు జిహాద్ (ధర్మ పోరాటం) అన్ని పనులకంటే ఉన్నతమైనదిగా పరిగణింపబడుతుంది. కరవు కాటకాలు వచ్చినప్పుడు, ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయినప్పుడు ఆహార పదార్థాల అవసరం అధికమవుతుంది. ఆ పరిస్థితుల్లో ఆకలిగొన్న వారికి అన్నం పెట్టటం అన్నిటికంటే ఉన్నతమైన, శ్రేష్ఠమైన కార్యంగా రూపొందుతుంది.

7వ అధ్యాయం

నమాజును నాశనం చెయ్యటం. అంటే సకాలంలో చెయ్యకపోవటం.

507. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారని గైలాన్ ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి కాలంలోని ఏ విషయాన్నీ నేను ఇప్పుడు చూడటం లేదు. "ఆ కాలంలోని నమాజైతే ఇప్పుడు ఉన్నది కదా!" అని ప్రజలు అన్నారు. దానికి సమాధానంగా హజ్రత్ అనస్ (ర) ఇలా అన్నారు; "మీరు నమాజులో కూడా ఏదైతే చెయ్యదలచుకున్నారో అది చేసేశారు."[1]
అజ్జుహ్రీగారు ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను డెమాస్కస్ నగరానికి వెళ్లి అక్కడ హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (ర)ను కలుసుకున్నాను. ఆయన (స) గారు ఏడుస్తున్నారు. 'మీరెందుకు ఏడుస్తున్నారు?' అని నేను ఆయన్ని అడగ్గా, ఆయన ఇలా సమాధానం చెప్పారు; మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి కాలంలో నేను ఏ విషయాలనైతే

507-1. దుర్మార్గుడైన హజ్జాజ్ నమాజు చేసే విషయంలో ఆలస్యం చేసేవాడు. అందుకని హజ్రత్ అనస్ (ర) ఇలా అన్నారు; మీరు నమాజును కూడా సకాలంలో చెయ్యటం మానేశారు. అలాంటప్పుడు నమాజెక్కడ మిగిలి ఉంది? అనస్ (ర) గారి కాలంలో నైతే పాదుషావారు, అమీరు నమాజు చేసేవారు. కాని ఆలస్యంగా చేసేవారు, సకాలంలో చేసేవారు కాదు. నెలకు పది పైసలు సంపాదించే ఒక ముస్లిమ్ కూడా ఈ కాలంలో తనను తాను ఫిరౌను చక్రవర్తిగా భావిస్తూ మసీదుకు పోవటాన్నే దోషంగా భావిస్తాడు.

507-2. అంటే ప్రజలు వేళ దాటిపోయిన తరువాత, ఆ కాలంలో నమాజు చేస్తున్నారు. దుర్మార్గుడూ, ఇరాఖ్‌కు గవర్నరైన హజ్జాజ్‌కు వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదు చెయ్యటానికి హజ్రత్ అనస్ ఆనాటి ఖలీఫా అయినటువంటి వలీద్ బిన్ అబ్దుల్ మలిక్ ఇబ్నె మర్వాన్ వద్దకు వెళ్లారు. అల్లాహు అక్బర్! హజ్రత్ అనస్ (ర)గారి కాలంలోనే పరిస్థితి ఇలా ఉంటే, ఈ కాలం పరిస్థితి ఎంత ఘోరంగా ఉంటుందో ఊహించుకోవచ్చు. అయ్యో! ఈ కాలంలోనైతే తౌహీద్ (విశ్వాసం) నుంచి ఆరాధనల వరకుగల ఇస్లామ్ సూత్రాలలో ప్రజలు ఎన్నో కొత్త విషయాలను, కొత్త విశ్వాసాలను సృష్టించారు. దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) గారి కాలంలో ఈ విషయాలు కనీసం ప్రస్తావన క్కూడా నోచుకోలేదు. ఏ మనిషైనా మహాప్రవక్త (స)గారి సంప్రదాయాల ప్రకారంగానీ, ఆయన (స) గారి ప్రత్యక్ష అనుచరుల పద్ధతుల ప్రకారంగానీ నడిస్తే ఆ మనిషి మీద రకరకాల నిందలు మోపుతున్నారు. ఇంకా అతన్ని ఒక విగ్రహమనీ, అతను, అసలు ఇస్లామ్ మీద నడవటమే లేదని ఎగతాళి చేస్తున్నారు. "ఇన్నాలిల్లాహి వ ఇన్నా ఇలైహి రాజిఊన్".

చూశానో, వాటిలోని ఒక్క విషయం కూడా ఇప్పుడు ఈ కాలంలో నాకు కనిపించటం లేదు. కొని ప్రజలు నమాజునైతే చేస్తున్నారు. అయితే ఆ నమాజు కూడా నాశనమై పోయింది.[2] ఈ హదీసును బకర్ బిన్ ఖలఫ్ కూడా ఉల్లేఖించారు.

8వ అధ్యాయం

నమాజు చేసే వ్యక్తి తన ప్రభువుతో రహస్యంగా మాట్లాడతాడు

508. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: సజ్దాను చక్కగా, సక్రమంగా చెయ్యండి. మీలో ఎవరూ తమ బాహువులను ఒక కుక్క మాదిరిగా నేలపై పరచరాదు. ఉమ్మి వేసే అవసరం కలిగినప్పుడు తమ ముందుగానీ, తమ కుడి వైపుగానీ ఉమ్మి వేయకూడదు. ఎందుకంటే వారు నమాజు చేసేటప్పుడు తమ ప్రభువుతో రహస్యంగా మాట్లాడతారు. అయితే వారు ఎడమ వైపుగానీ లేదా కాళ్ల క్రిందగానీ ఉమ్మివేయవచ్చు. ఇంకా వారు ఖిబ్లా వైపు ఉమ్మి వెయ్యకూడదు; తమ కుడి వైపు కూడా ఉమ్మి వెయ్యకూడదు. అయితే ఎడమ వైపుగానీ, కాళ్ల క్రిందగానీ ఉమ్మి వేయవచ్చు.

509. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: "సజ్దాను చక్కగానూ, సక్రమమైన రీతిలోనూ చెయ్యండి. మీలోనివారెవరైనా సరే అతను ఒక కుక్క మాదిరిగా తన బాహువులను నేల మీద పరచరాదు. ఉమ్మివేసే అవసరం కలిగినప్పుడు అతను తన ముందు భాగంలోగానీ, తన కుడి వైపుగానీ ఉమ్మి వేయకూడదు. ఎందుకంటే అతను నమాజు చేసేటప్పుడు తన ప్రభువుతో రహస్యంగా మాట్లాడుతున్నాడు." ఖతాదగారి ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది; "తన ముందుగానీ లేదా తన ముందు భాగంలో ఉన్న స్థలంలోగానీ ఉమ్మి వెయ్యకూడదు. అయితే ఎడమ వైపుగానీ లేదా పాదాల కింద గానీ ఉమ్మి వెయ్యవచ్చు." షీబాగారు తన ఉల్లేఖనంలో ఇలా అన్నారు; "తన ముందు ఉమ్మి వెయ్యకూడదు. తన కుడి వైపు కూడా ఉమ్మి వెయ్యకూడదు. అయితే ఎడమ వైపుగానీ లేదా పాదాల క్రిందగానీ ఉమ్మి వెయ్యవచ్చు."

509-1. చల్లబడిన తరువాత అంటే అర్థం, పొద్దువాలిన తరువాత అని. 'ఒక మిసల్ సాయ' (ఒక కర్ర పొడవుతో సమానమైన దాని నీడ) గడచిన తరువాత కాదు. ఎందుకంటే ఒక మిసల్ సాయ గడచిన తరువాతనైతే అసర్ వేళ వచ్చేస్తుంది. చాలామంది పండితులు ఈ అభిప్రాయాన్నే సమర్థిస్తారు. జొహర్ నమాజు వేళ రెండు మిసళ్ల నీడ వరకు ఉంటుంది అనే ఇమామ్ అబూహనీఫ (రహ్మాలై) గారి అభిప్రాయాన్ని ఎవరూ

9వ అధ్యాయం

ఎండ తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు జొహర్ నమాజును కొంచెం చల్లబడిన తరువాత చెయ్యటం.[1]

510. హజ్రత్ అబూహురైర (రజిఅన్) మరియు హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారు; ఎండ అతి తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు, చల్లబడిన తరువాత నమాజు చెయ్యండి. ఎందుకంటే ఎండ తీవ్రత నరకతాపం వల్ల పెరుగుతుంది.[1]

511. అబూజర్ గఫ్ఫారి (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి మవ్జన్ (హజ్రత్ బిలాల్ –ర) జొహర్ నమాజు కోసం అజాన్ ఇవ్వసాగారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; 'కొంచెం చల్లబడనీ' లేదా ఇలా అన్నారు; 'ఆగు! ఆగు!' ఇంకా ఇలా అన్నారు; "ఎండ తీవ్రత, నరకతాపం వల్ల పెరుగుతుంది. ఎండ తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు చల్లబడిన తరువాత నమాజు చెయ్యండి.' చివరకు నగరం బయట ఉన్న కొండ గుట్టల ఛాయలు మాకు కనిపించాయి.

512. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఎండ అత్యంత తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు చల్లబడిన తరువాత నమాజు చెయ్యండి. ఎందుకంటే ఎండ తీవ్రత నరకతాపం వల్ల పెరుగుతుంది. ఏమి జరిగిందంటే, నరకం తన ప్రభువుకు ఫిర్యాదు చేసింది.[1] అది ఇలా అనసాగింది; "ఓ ప్రభూ! నేను ఎంత తీవ్రమైన వేడిలో ఉన్నానంటే నన్ను నేనే మింగేస్తున్నాను.' అప్పుడు అల్లాహ్ దానికి సంవత్సరంలో రెండుసార్లు శ్వాస తీసుకునే

ఒప్పుకోలేదు. చివరకు మక్కా నగరంలో కూడా హనఫీ జమాత్‌వారు రెండు మిసళ్ల నీడ రాకముందే అసర్ నమాజును చేసుకుంటారు.

510-1. చాలా మంది విద్వాంసుల దృష్టిలో ఈ ఆజ్ఞ అభిలషణీయమైనది, వాంఛనీయమైనది అనే భావాన్ని స్ఫురింపజేస్తుంది. కొంతమంది ఏమన్నారంటే, "ఈ ఆజ్ఞ ప్రత్యేకమైనది." జమాఅత్‌తోనూ, ఒంటరిగానూ ఒక మనిషి నమాజు వేళ ప్రారంభ సమయంలోనే నమాజు చెయ్యటం శ్రేష్ఠమైనది. ఇంకా కొంతమంది ఏమన్నారంటే, ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనైనాసరే ప్రారంభ సమయంలోనే నమాజు చెయ్యటం ఉత్తమమైనది. ఈ హదీసు భావం ఏమిటంటే, 'నమాజు చేసి చల్లబరచండి.' ఎందుకంటే, దైవ కారుణ్యానికి మూలం నమాజే. నరక తాపం ప్రభువైన దేవుని ఆగ్రహాన్ని సూచిస్తుంది.

అనుమతిని ప్రసాదించాడు. ఒకసారి చలికాలంలో, మరొకసారి ఎండాకాలంలో. ఈ కారణం వల్లనే ఎండాకాలంలో ఎండ తీవ్రంగా ఉండటాన్ని మీరు చూస్తారు. చలికాలంలో మీరు ఎక్కువ చలిని చవి చూస్తారు.[2]

513. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ సయీద్ ఖుద్రీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: జొహర్ నమాజును చల్లబడిన తరువాత చెయ్యండి. ఎందుకంటే, నరకం యొక్క ఆవిరి వల్ల ఎండ తీవ్రంగా ఉంటుంది.

10వ అధ్యాయం

ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు జొహర్ నమాజును చల్లబడినప్పుడు చెయ్యటం

514. అబూజర్ గఫ్ఫారి (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారితో కలిసి ప్రయాణం చేస్తూ ఉన్నాము. అప్పుడు మవుజిన్ జొహర్ నమాజు కోసం అజాన్ ఇవ్వదలిచాడు. దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "కాస్త చల్లబడిన తరువాత అజాన్ ఇవ్వు." కొంచెంసేపైన తరువాత అతను మళ్ళీ అజాన్ ఇవ్వటానికి సిద్ధమయ్యాడు. దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "కొంచెం చల్లబడనీ". చివరకు మేము చిన్న కొండల

512-1. నరకం నిజంగానే ఫిర్యాదు చేసింది, అది మాట్లాడగలదు. ఖురాను గ్రంథంలో ఇలా ఉంది; "మేము నరకాన్ని, నీవు నిండి పోయావా?" అని అడుగుతాము. అది, "లేదు, ఇంకా ఖాళీ ఉంది" అని అంటుంది. హదీసులో ఇలా వ్రాయబడి ఉంది; చివరకు ప్రభువు తన పాదాన్ని అందులో పెడతాడు. అప్పుడు అది, 'చాలు చాలు. ఇప్పుడు నేను నిండిపోయాను' అని అంటుంది.

512-2. ఎండాకాలంలో శ్వాస విడుస్తుంది. అంటే నరకం యొక్క ఆవిరి పైకి వచ్చేస్తుంది. భూమిపై ఉండేవారికి తగులుతుంది. అప్పుడు వారికి తీవ్రమైన వేడి కలుగుతుంది. చలికాలంలో భూమి లోపలకు ఊపిరి పీలుస్తుంది. అప్పుడు భూమిపై ఉన్నవారికి వేడి అనిపించదు. కాని భూమి యొక్క చలి ప్రాబల్యం వహించటం వల్ల భూమిపై ఉండేవారికి చలి అనిపిస్తుంది. ఇందులో బుద్ధికి అందని విషయం లేనేలేదు. హదీసును గురించి సంశయంలో పడే అవసరం కూడా లేదు. భూమి లోపల నరకం ఉన్నది. భూగర్భ శాస్త్రవేత్తలు ఇలా వ్రాశారు. భూమిలోకి కొంచెం లోపలికి పోయిన తరువాత అక్కడ విపరీతమైన వేడి ఉంటుంది. ఈ కారణం వల్ల మూల పదార్థాలన్నీ నీళ్ల మాదిరిగా కరిగిపోతాయి. అక్కడ ఇనుము ఉన్నా తక్షణం అది కరిగి నీరై పోతుంది.

ఛాయలను చూశాము. తరువాత దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "నరకం యొక్క ఆవిరి కారణంగా ఎండ తీవ్రతరమవుతుంది. కనుక ఎండ తీవ్రంగా ఉన్నప్పుడు చల్లబడిన తరువాత నమాజును చెయ్యండి."

11వ అధ్యాయం

జొహర్ నమాజు వేళ పొద్దువ్రాలటం మీద ఆధారపడి ఉంది

515. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ప్రొద్దువ్రాలిన తరువాత తన గదిలో నుంచి బయటికి విచ్చేశారు[1]. జొహర్ నమాజు చేసిన తరువాత ఆయన (స) మెంబర్ మీద నిలబడ్డారు. ప్రళయం గురించి మాట్లాడుతూ ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు: "ఇది వచ్చినప్పుడు పెద్దపెద్ద సంఘటనలు ఎన్నో జరుగుతాయి"[2]. తరువాత ఆయన(స) గారు ఇలా అన్నారు; 'ఎవరైనా ఏమైనా అడగదలిస్తే నన్ను అడగండి. నేను ఈ స్థానంలో ఉన్నంతవరకు నన్ను ఏ విషయం అడిగినా నేను దానిని గురించి సమాధానం చెబుతాను.' అప్పుడు ప్రజలు చాలామంది విలపించసాగారు. కాని ఆయన(స) (మాటిమాటికి) నన్ను అడగండి అని అంటూనేపోయారు. అప్పుడు అబ్దుల్లా బిన్ హుజాఫ అస్సహమి (ర) నిలబడి 'నా తండ్రి ఎవరో చెప్పండి' అని అడిగారు. దైవ ప్రవక్త (స) నీ తండ్రి 'హుజాఫ' అని సెలవిచ్చారు; తరువాత ఆయన (స) గారు ఇంకా అడగండి అని అన్నారు. చివరకు హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) మర్యాదపూర్వకంగా మోకరిల్లి ఇలా విన్నవించుకోసాగారు; "మేము అల్లాహ్‌ను మా ప్రభువుగా స్వీక రించాము. ఇస్లామ్‌ను మా ధర్మంగా విశ్వసించాము. హజ్రత్ ముహమ్మద్ (స)ను మా ప్రవక్తగా అంగీకరించాము. దానికి మేము ఆనందిస్తు న్నాము." దీనిపై ఆయన (స) గారు మౌనంగా ఉండిపోయారు. తరువాత ఇలా

515-1. ఈ హదీసు ఇంతకు పూర్వం 'గ్రంథజ్ఞానం'లో సంక్షిప్తంగా వచ్చింది. ఈ పదం ద్వారానే అధ్యాయం యొక్క ముఖ్యాంశం స్ఫురిస్తుంది; అదేమిటంటే, జొహర్ నమాజు వేళ పొద్దువ్రాలిన తరువాత ప్రారంభమవుతుంది అనే విషయం. కాని పూర్వకాలంలో ఈ విషయం గురించి అభిప్రాయభేదం ఉండేది. తరువాత ఏకాభిప్రాయం కుదిరింది. అదేమిటంటే, ప్రొద్దువాలకముందు జొహర్ నమాజు చెయ్యటం ధర్మసమ్మతమైన విషయం కాదు. కాని ఇమామ్ అహ్మద్, ఇస్‌హాఖ్‌గార్ల దృష్టిలో జుమా నమాజు అంటే శుక్రవారం నమాజు ప్రొద్దువాలకముందు చేసుకోవటం ధర్మసమ్మతమైనదే. ఇంకా ఎండాకాలంలో శుక్రవారం నమాజు పెందలకాడ చేసుకోవటం వల్ల ప్రజలకు సుఖంగా ఉంటుంది.

సెలవిచ్చారు; "ఇప్పుడిప్పుడే ఈ గోడ మూల మీద స్వర్గాన్నీ, నరకాన్నీ నా ముందు ప్రదర్శించటం జరిగింది. నేను ఇంతవరకు స్వర్గంలాంటి మంచి వస్తువును దేనినీ చూడలేదు, నరకంలాంటి చెడ్డ వస్తువును దేనినీ చూడలేదు."

12వ అధ్యాయం

516. హజ్రత్ అబూ బర్జ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఫజర్ నమాజును మాలోని వ్యక్తి ఎవరైనా (తన నమాజును పూర్తి చేసిన తరువాత) తనకు దగ్గర్లో ఉన్నటువంటి మరొక వ్యక్తిని గుర్తించేటప్పటి సమయంలో చేసేవారు. ఆయన (స) గారు ఈ నమాజులో అరవై వాక్యాల నుంచి నూరు వాక్యాల వరకు ఖురాను గ్రంథాన్ని పారాయణం చేసేవారు. జొహర్ నమాజును ప్రొద్దువాలినప్పుడు చేసేవారు. ఇంకా ఆయన (స) గారు అసర్ నమాజును ఏ సమయంలో చేసేవారంటే, దాని తరువాత మాలోని ఒకరు ఎవరైనా మదీనాపురానికి చివర్లో ఉన్నటువంటి స్థలంలో ఉన్న తన గృహానికి తిరిగి వెళ్లి పోతాడు. కాని సూర్యుని వేడి ఇంకా తీవ్రంగానే ఉంటుంది. హజ్రత్ అబూ బర్జ(ర) గారు మగ్రిబ్ నమాజును గురించి చెప్పినదానిని ఉల్లేఖకుడు మరచిపోయారు. దైవప్రవక్త మహాశయులు (సఅసమ్) ఇషా నమాజును రాత్రి మూడవ భాగం వరకు

515-2. మునాఫిఖ్‌లు (వంచకులు) పరీక్షించే నిమిత్తం దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారిని కొన్ని ప్రశ్నలు అడగదలచుకున్నారనే విషయం గురించి ఆయన (స) గారికి తెలిసిపోయింది. ఈ కారణం వల్ల మహాప్రవక్త (స) గారికి కోపం వచ్చింది. అప్పుడు ఆయన (స), "మీరు కోరిన దాన్ని గురించి నన్ను అడగండి" అని అన్నారు. అబ్దుల్లా బిన్ హుజాఫగారిని ప్రజలు ఫలానా వ్యక్తి కొడుకు (కాక పోయినా) అని అనేవారు. ఈ కారణంగా అతను దైవప్రవక్త (స) గారిని, "అసలు నా తండ్రి ఎవరు?" అని అడిగారు. ప్రజలు భయకంపితులై ఏడ్వసాగారు. దైవశిక్ష వచ్చిపడుతుందని శంకించారు. లేదా ప్రళయ భయం వల్ల వణికిపోసాగారు. అప్పుడు స్వర్గనరకాలు రెండూ చిన్నవిగా చేయబడి ముందుకు తీసుకురాబడ్డాయి. లేదా వాటి నమూనా ప్రదర్శింపబడింది. లేదా ఆ స్థలం నుంచి స్వర్గనరకాలు ఉన్నటువంటి స్థలం వరకు గల మార్గం తెరువబడింది. హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) గారు దైవప్రవక్త (స) గారికి ఆగ్రహం కలిగిందని గ్రహించారు. అప్పుడు ఆయన (ర) దైవప్రవక్త (స) గారి కోపం చల్లారిపోయే విన్నపాన్ని విన్నవించుకున్నారు.

గానీ లేదా అర్ధరాత్రి వరకుగానీ ఆలస్యం చేసే విషయాన్ని అభ్యంతరకరమైన విషయంగా భావించేవారుకారు. తరువాత అబూ బర్జ (ర) గారు మరొకసారి కూడా, అర్ధ రాత్రి దాటిన పిదప ఆయన (స) నమాజు చేసేవారు అని అన్నారు.

517. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్)గారి వెనుక నిలబడి మధ్యాహ్న సమయంలో జొహర్ నమాజు చేసేటప్పుడు ఎండ వేడి నుంచి కాపాడుకునేందుకు మా బట్టల మీద సజ్దా చేసేవారము.

518. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్)మదీనాపురంలో ఉన్నప్పుడు (అంటే ప్రయాణం కాదు) మగ్రిబ్, ఇషాల నమాజులను ఏడు రకాతులతోనూ; జొహర్, అసర్ నమాజులను కలిపి ఎనిమిది రకాతులతోనూ చేశారు. సఖ్తియాని జాబిర్ బిన్ జైద్ గారితో ఏమన్నారంటే; "బహుశ రాత్రి సమయంలో వర్షం కురిసినప్పుడు అలా చేసి ఉంటారు." దానికి సమాధానంగా ఆయన (ర), "బహుశ కావచ్చు" అని అన్నారు.

13వ అధ్యాయం

అసర్ నమాజు వేళ

519. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహానీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అసర్ నమాజును తన గదిలో ఎండ ఇంకా ఉన్నప్పుడే చేసేవారు (ఎండ కనుమరుగైపోకుండా ఉన్నప్పుడు).

520. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అసర్ నమాజును తనతో ఉన్నప్పుడు తన గదిలో ఎండ ఇంకా ఉన్నప్పుడే చేశారు; అప్పుడు అక్కడిదాకా నీడ ఇంకా వ్యాపించలేదు.

521. హజ్రత్ ఆయేషా (రజిఅన్హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) నాతో ఉన్నప్పుడు నా గది లోపల ఎండ ఇంకా ఉన్నప్పుడే అసర్ నమాజు చేసేవారు. అప్పుడు నా గదిలోకి నీడ ఇంకా రాలేదు.

522. సయ్యార్ బిన్ సలామ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: నేను మరియు నా తండ్రిగారు ఉభయులమూ కలిసి అబూ బర్జ అస్లమి (రజిఅన్) వద్దకు వెళ్లాము. నా తండ్రి ఆయన (ర) గారిని ఇలా అడిగారు; "దైవప్రవక్త (స)గారు ఫరజ్

నమాజులను ఏ ఏ వేళల్లో చేసేవారో చెప్పండి." దానికి సమాధానంగా అబూబర్జ (ర) ఇలా అన్నారు; "మీరు ప్రథమ నమాజు అని అనే జొహర్ నమాజును ఆయన (స) ప్రొద్దువాలిన తరువాత చేసేవారు. అసర్ నమాజును ఎప్పుడు చేసేవారంటే, దాని తరువాత మాలో ఎవరైనా ఒకరు మదీనాపురం చివర్లో ఉన్నటువంటి తన ఇంటికి వెళ్లినప్పుడు, సూర్యుడు ఇంకా తీక్షణంగానే ప్రకాశిస్తూ ఉంటాడు. మగ్రిబ్ నమాజు విషయంలో అబూ బర్జ (ర) ఏమి చెప్పారో నాకు జ్ఞాపకం లేదు అని సయ్యార్ (ర) అన్నారు." అబూ బర్జ ఇంకా ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త (స), మీరు 'అతమ' అని అనే ఇషా నమాజును ఆలస్యంగా చెయ్యటాన్ని ఇష్టపడేవారు. దానికి ముందు పడుకోవటాన్ని అయిష్టపడేవారు. ఇదే విధంగా ఇషా నమాజు తరు వాత మాట్లాడుకోవటాన్ని కూడా ఆయన ఇష్టపడేవారు కాదు[1]. దైవప్రవక్త (స) ఫజర్ నమాజును ఎప్పుడు చేసేవారంటే దాని తరువాత ఒక మనిషి తనకు దగ్గర్లో ఉన్నటువంటి మరొక మనిషిని తేలికగా గుర్తిస్తాడు (అంటే అంత వెలుతురు ఉంటుం దన్న మాట). ఇంకా ఈ నమాజులో ఆయన (స) గారు అరవై నుంచి నూరుదాకా ఖురాను వాక్యాలను పారాయణం చేసేవారు.

523. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారితో కలిసి అసర్ నమాజు చేసేవారము. తరువాత ఎవరైనా ఒక మనిషి బనీ అమ్ర్ బిన్ ఔఫ్ తెగవారి వీధికి వెళితే (ఆ వీధి మదీనాపురానికి కోసెడు దూరంలో ఉంది) అక్కడి ప్రజలు అసర్ నమాజును చేస్తూ ఉండటాన్ని గమనిస్తాడు.[1]

522-1. అంటే ప్రపంచానికి సంబంధించిన మాటలు; వ్యర్థమైన, నిరర్థకమైన సంభాషణలు. ఎందుకంటే, ఇషా నమాజు చేసి నిద్రపోవటం అనేది ఒక మనిషి యొక్క మేల్కోవటం ఆరాధనపై అంతమవుతుంది. ఎలాగంటే, ఫజర్ నమాజుతో మేల్కోవటం ఆరాధనతో ప్రారంభమవుతుంది. ఇషా నమాజు తరువాత అనవసరమైన మాటల్లో పడి మేల్కోవటం వల్ల తహజ్జుద్ నమాజు కోసం కళ్లు తెరుచుకోవు. ఇంకా ఫజర్ నమాజు విషయంలో ఆలస్యమవుతుంది.

523-1. అక్కడ ఉండే ప్రజలు అసర్ నమాజును కొంచెం ఆలస్యంగా చేసేవారు; తమ వ్యాపార లావాదేవీలను తీర్చుకున్న తరువాత, తమ వ్యవసాయ పనులను తీర్చుకున్న తరువాత. దైవప్రవక్త (స) పెందలకాడ అంటే నమాజు వేళ ప్రారంభ దశలో నమాజు చేసేవారు.

524. అబూ ఉమామ ఇలా చెబుతూ ఉండగా తాను విన్నానని అబూబకర్ బిన్ ఉస్మాన్ బిన్ సహ్ల్ బిన్ హునైఫ్‌గారు ఉల్లేఖించారు; మేము ఉమర్ బిన్ అబ్దుల్ అజీజ్ (ఖలీఫా) గారితో కలిసి జొహర్ నమాజును చేశాము. తరువాత మేము అక్కణ్ణుంచి బయలుదేరి అనస్ బిన్ మాలిక్ (ర) వద్దకు వెళ్ళాము. చూస్తే తెలిసిందేమిటంటే, ఆయన అసర్ నమాజు చేస్తూ ఉన్నారు. నేను ఆయన్ని (ర) అడిగాను; "ఓ బాబాయిగారూ! ఇప్పుడు మీరు చేసిన నమాజు ఏ నమాజు? "ఇప్పుడు నేను చేసిన నమాజు అసర్ నమాజు. ఈ నమాజునే మేము ఆయన(స)తో పాటే చేసే వారము" అని అనస్ (ర) జవాబు పలికారు.

525. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఆయన ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) అసర్ నమాజును ఎప్పుడు చేసేవారంటే, అప్పుడు సూర్యుడు ఆకాశంలో ఎత్తయిన స్థలంలో ఉంటాడు, ఇంకా సూర్యుని తాపం అప్పుడు తీవ్రంగా ఉంటుంది. తరువాత ప్రయాణం చేసే వ్యక్తి ఎవరైనా అవాలీ (మదీనా పురానికి చెందిన ఒక ప్రదేశం) వరకు వెళ్ళినప్పుడు సూర్యుడు ఇంకా ఎత్తుగానే ఉంటాడు. జొహ్రి ఇలా సెలవిచ్చారు; అవాలీకి చెందిన కొన్ని స్థలాలు మదీనా పట్టణానికి నాలుగు మైళ్ల దూరంలోనో లేదా కొంచెం అటోఇటో ఉంటాయి.

526. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఆయన (ర) ఏమన్నారంటే; మేము అసర్ నమాజును చేసిన తరువాత మాలోని ఒక వ్యక్తి ఎవరైనా ప్రయాణంచేసి మదీనాకు ఒక కోసెడు దూరంలో ఉన్నటువంటి 'కుబా'కు వెళ్ళినప్పుడు సూర్యుడు ఆకాశంలో ఇంకా ఎత్తుగానే ఉంటాడు.

14వ అధ్యాయం

అసర్ నమాజును ఖజా చేసినదాని పాపం

527. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహ్మామద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఏ వ్యక్తి అయితే తన అసర్ నమాజును ఖజా చేసుకుంటాడో ఆ వ్యక్తి తన భార్యాపిల్లల్నీ, తన ఆస్తి పాస్తుల్నీ అన్నింటినీ పోగొట్టుకుంటాడు.

15వ అధ్యాయం

ఏ వ్యక్తి అయితే తన అసర్ నమాజును బుద్ధిపూర్వకంగా విడిచిపెడతాడో దాని పాపం

528. హజ్రత్ బురైదా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఆకాశం మేఘావృతమై ఉన్న ఒక రోజున యుద్ధ మైదానంలో ఉన్నప్పుడు ఆయన (ర) ఇలా అన్నారు; "అసర్ నమాజును త్వరగా చేసుకోండి. ఎందుకంటే దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారు; ఏ మనిషైతే తన అసర్ నమాజును విడిచిపెడతాడో నిశ్చయంగా ఆ మనిషి చేసిన సత్కార్యాలన్నీ వృథా అయిపోతాయి."

16వ అధ్యాయం

అసర్ నమాజు ఘనత

529. హజ్రత్ జరీర్ బిన్ అబ్దుల్లా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఆయన (ర) ఇలా అన్నారు; మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం)గారి వద్ద సమావేశమై ఉన్నాము. ఆయన (స) గారు ఒక రాత్రి చంద్రుని వైపు చూసి ఇలా సెలవిచ్చారు; నిశ్చయంగా మీరు మీ ప్రభువును ఈ చంద్రుణ్ణి ఇప్పుడు ఎలా చూస్తూ ఉన్నారో అలా చూస్తారు. మీ ప్రభువును చూసే విషయంలో మీకు ఎలాంటి ఇబ్బంది ఉండదు. కనుక మీరుగనుక సూర్యోదయానికీ, సూర్యాస్తమయానికీ ముందు ఉన్నటువంటి నమాజులను పోగొట్టుకోకుండా, నియమం తప్పకుండా చెయ్యగలిగితే తప్పకుండా అలా చెయ్యండి. మీరుగనుక షైతాను ప్రాబల్యానికి లొంగకుండా అలా చేసినట్లయితే అది మీకు ఎంతో మేలైనది. తరువాత ఆయన (స) ఖురానులోని ఈ వాక్యాన్ని చదివారు; "సూర్యుడు ఉదయించక ముందూ, అస్తమించక ముందూ నీవు నీ ప్రభువు స్తోత్రంతోపాటు ఆయన పవిత్రనామాన్ని జపించు."

(దివ్య ఖుర్అన్-50:39)

530. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ హురైర (ర) ఉల్లేఖించారు: "కొందరు దైవదూతలు రాత్రి సమయంలోనూ, మరికొందరు పగటి సమయంలోనూ ఒకరి తరువాత ఒకరు వరుసగా మీ వద్దకు వస్తూ ఉంటారు. ఈ దైవదూతలందరూ ఫజరు, అసరు నమాజులలో సమావేశమవుతూ ఉంటారు. తరువాత ఏ దైవదూతలైతే రాత్రి సమయంలో మీ వద్దకు వస్తారో, వారు ఆకాశం మీదకు వెళ్లినప్పుడు, వారి ప్రభువు వారిని ఇలా అడుగుతాడు; - వాస్తవానికి స్వయంగా ఆయన తన దాసులను గురించి బాగా ఎరుగును - మీరు నా దాసులు ఏ స్థితిలో ఉండగా వారిని చూసి వచ్చారు? దానికి సమాధానంగా వారు ఇలా అంటారు; మేము వారిని నమాజు చేస్తూ ఉన్న స్థితిలో వదిలి వచ్చాము. ఇంకా మేము వారి వద్దకు వెళ్లినప్పుడు కూడా వారు నమాజు చేస్తూనే ఉన్నారు."

17వ అధ్యాయం

ఏ వ్యక్తి అయితే సూర్యాస్తమయానికి ముందు అసర్ నమాజుకు చెందిన కేవలం ఒక రకాతును మాత్రమే చెయ్యగలిగాడో, దానిని గురించి

531. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైర (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: మీలో ఎవరైనా సూర్యాస్తమయానికి ముందు కేవలం ఒకే ఒక రకాతు అసర్ నమాజును పొందినట్లయితే, అప్పుడు అతను తన అసర్ నమాజును పూర్తిగా చేసుకోవాలి. ఇంకా అదే విధంగా ఎవరైనా సుర్యోదయానికి ముందు ఫజర్ నమాజుకు చెందిన కేవలం ఒకే ఒక రకాతును పొందినట్లయితే అప్పుడు అతను కూడా తన నమాజును పూర్తి చేసుకోవాలి.

532. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిస్తూ ఉండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: మీకు పూర్వం గతించిన జాతులతో పోలిస్తే మీ జీవిత కాలం అసర్ నుంచి సూర్యాస్తమయం వరకు ఎంతకాలం అయితే ఉంటుందో కేవలం అంతే కాలం తౌరాత్ ప్రజలకు తౌరాత్ గ్రంథం ఇవ్వబడింది. వారు ఉదయం నుంచి మధ్యాహ్నం వరకు (అంటే సగం దినం) దాని ప్రకారం తమ జీవితాన్ని గడిపారు. తరువాత వారు అలసిపోయారు. పనిని పూర్తి చేయలేకపోయారు. వారికి వారి ఆచరణ ప్రకారం ఒక్కొక్క ఖిరాత్ ప్రతిఫలం ఇవ్వబడింది. (కొంతమంది ప్రకారం, ఖిరాత్ అంటే 4/2 దీనార్ అని అర్థం. మరికొంతమంది ప్రకారం, ఖిరాత్ అంటే దీనార్‌లోని 20వ భాగం అని అర్థం). ఆ తరువాత ఇంజీల్ వారికి ఇంజీల్ గ్రంథం ఇవ్వబడింది. వారు సగం రోజు నుంచి అసర్ వరకు దాని ప్రకారం ఆచరించారు. చివరకు వారు కూడా అలసిపోయారు. వారికి కూడా వారి ఆచరణలకు ఒక్కొక్క ఖిరాత్ ప్రతిఫలం ఇవ్వబడింది. ఆ తరువాత అసర్ వరకు మనకు ఖుర్ఆన్ గ్రంథం లభించింది. మనం సూర్యుడు అస్తమించే వరకు దానిని ఆచరించాము (పని పూర్తి చేశాము). మనకు రెండు రెండు ఖిరాత్‌ల పుణ్యఫలం లభించింది. దానిపై ఆ గ్రంథ ప్రజలు ఉభయులూ ఇలా అన్నారు; ఓ మా ప్రభూ! వారికైతే నీవు రెండేసి ఖిరాత్‌లను ఇచ్చావు. మాకేమో ఒక్కొక్క ఖిరాత్ మాత్రమే ఇచ్చావు. వాస్తవానికి మేము వారి కంటే ఎక్కువ పని చేశాము. నేను మీకేమైనా అన్యాయం చేశానా? 'లేదు' అని వారు విన్నవించుకున్నారు. అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు; అయితే ఈ ఎక్కువ ఇవ్వటం అనేది నా అనుగ్రహఫలమే. నేను కోరిన వారికి దానిని ప్రసాదిస్తాను.

533. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ మూసా అషారీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ముస్లిమ్‌ల, యూదుల, క్రైస్తవుల ఉపమానం ఉదయం నుంచి రాత్రి వరకు పనిచేసే షరతు మీద కూలీలను కుదుర్చుకున్న ఒక మనిషి మాదిరిగా ఉన్నది. ఆ కూలీలు మధ్యాహ్నం వరకు పని చేసి ఆ మనిషితో ఇలా అన్నారు; "నీవు ఇచ్చే కూలీ డబ్బులు మాకు అవసరంలేదు." తరువాత అతను మరికొందరు ఇతర కూలీలకు ఆ పనిని అప్పజెప్పి వారితో ఇలా అన్నాడు; "దినం పూర్తి అయ్యే వరకు పని చెయ్యండి. మొదట పని చేసిన కూలీలకు ఎంత కూలీ నిర్ణయమయిందో ఆ కూలీనే మీరు తీసుకోండి. 'ఆ విధంగా వారు అసర్ నమాజు వరకు పనిచేసి అతనితో, "మేము చేసిన పనికి కూలీ తీసుకోము. దానిని మేము ఉచితంగానే చేశాము' అని అన్నారు. ఆ మనిషి మరి కొందరిని పని కోసం కుదుర్చుకున్నాడు. ఆ దినం పూర్తి అయ్యేవరకు వారు పని చేశారు (సూర్యాస్తమయం అయ్యే వరకు వారు పని చేశారు) వారికి పూర్వం పని చేసిన కూలీల డబ్బులు కూడా వారే తీసుకున్నారు.[1]

533-1. వారు కేవలం అసర్ నుంచి మగ్రిబ్ వరకు మాత్రమే పని చేశారు. కాని వారికి ఒక పూర్తి దినం కూలీ లభించింది. ఎందుకంటే వారు షరతును పూర్తి చేశారు, ఉల్లంఘించలేదు. సాయంత్రం వరకు పని చేశారు, పనిని పూర్తి చేశారు. మొదట పని చేసిన ఇరువర్గాల కూలీలు తమకు తామే నష్టం చేసుకున్నారు; పనిని అర్ధాంతరంగా వదిలిపెట్టి పారిపోయారు. కనుక వారు చేసిన శ్రమ వృథా అయిపోయింది. ఈ ఉపమానాలు యూదులకూ, క్రైస్తవులకూ, ముస్లిములకూ చెందుతాయి; యూదులు దైవప్రవక్త మూసా(అ)ను విశ్వసించారు, తౌరాత్ గ్రంథం ప్రకారం నడిచారు. కాని ఆ తరువాత అవతరించిన పరిశుద్ధ ఇంజీల్ గ్రంథాన్నీ, ఖుర్ఆన్ షరీఫ్‌నూ తిరస్కరించారు; హజ్రత్ ఈసా(అ) ప్రవక్తనూ, చివరి దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స)నూ వారు విశ్వసించలేదు. ఇంకా క్రైస్తవులు ఇంజీలు గ్రంథాన్నీ, దైవ ప్రవక్త హజ్రత్ ఈసా(అ)నూ విశ్వసించారు. కాని పవిత్ర ఖుర్ఆన్ గ్రంథాన్నీ, చివరి దైవ ప్రవక్త హజ్రత్ ముహమ్మద్ (స)నూ తిరస్కరించారు. ఈ విధంగా ఈ రెండు వర్గాల వారి శ్రమ వృథా అయిపోయింది; పరలోకంలో లభించే ప్రతిఫలానికి దూరమైపోయారు. చివరి యుగంలో ముస్లిములు వచ్చారు, వారు కొంతకాలం మటుకే పని చేశారు. కాని ఆ పనిని పూర్తి చేశారు. అల్లాహ్ అవతరింపజేసిన అన్ని గ్రంథాలను, పంపినటువంటి ప్రవక్తలనందరినీ విశ్వసించారు. కనుక ప్రతిఫలమంతా వారికే లభించింది. "జాలిక ఫజ్‌లుల్లాహి యుఅతియ మంయ్యషాఉ వల్లాహు జుల్‌ఫజ్‌లిల్ అజీమ్".

18వ అధ్యాయం

మగ్రిబ్ నమాజు వేళను గురించి.

అతా బిన్ అబీ రబా ఇలా సెలవిచ్చారు; వ్యాధి గ్రస్తుడైన మనిషి మగ్రిబ్, ఇషా నమాజులు రెండింటినీ కలిపి చేసుకోవచ్చు.[1]

534. హజ్రత్ రాఫె బిన్ ఖదీజ్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారితో కలిసి మగ్రిబ్ నమాజును చేసేవారము. నమాజు ముగిసిన తరువాత మాలో ఎవరైనా తిరిగి వెళ్లినప్పుడు ఒక బాణం వేస్తే అతను ఆ బాణం పడిన స్థలాన్ని స్పష్టంగా చూడగలిగేవాడు (అంటే ఇంకా అంత వెలుగు ఉండేదన్న మాట).

535. హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లా(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం)గారు జొహర్ నమాజును సరిగ్గా మధ్యాహ్న సమయంలో చేసేవారు; అసర్ నమాజును సూర్యుడు స్పష్టంగా ప్రకాశమానంగా ఉన్నప్పుడు చేసేవారు. మగ్రిబ్ నమాజును సూర్యుడు అస్తమించినప్పుడు చేసేవారు. ఇషా నమాజును భిన్న సమయాలలో చేసేవారు. ప్రజలు ఎక్కువమంది వచ్చినట్లయితే ఆయన (స) ఇషా నమాజును పెందలకాడే చేసేవారు; ఒకవేళ ప్రజలు ఆలస్యంగా వస్తే ఆలస్యంగానే ఇషా నమాజును చేసేవారు. ఆయన (స)గానీ లేదా ఆయన (స)గారి అనుచరులుగానీ ఫజర్ నమాజును ఇంకా చీకటిగా ఉన్నప్పుడే చేసేవారు.

536. సలమ ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం)గారితో కలిసి మగ్రిబ్ నమాజును సూర్యుడు పూర్తిగా అంతర్ధానమై పోయినప్పుడు చేసేవారము.

537. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) మగ్రిబ్, ఇషా నమాజులకు చెందిన ఏడు రకాతులనూ, జొహర్, అసర్ నమాజులకు చెందిన ఎనిమిది రకాతులనూ కలిపి చదివేవారు.

19వ అధ్యాయం

మగ్రిబ్ నమాజును ఇషా నమాజు అని అనటం ధర్మశాస్త్రం ప్రకారం అయిష్టమైనది, అసహ్యకరమైనది.[1]

18-1 ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్(రహ్మాలై), ఇస్‌హాఖ్ బిన్ రాహూయ ఏమన్నారంటే, వ్యాధిగ్రస్తుడు, ప్రయాణీకుడు ఉభయులకు జొహర్, అసర్ నమాజులను, మగ్రిబ్, ఇషా నమాజులను కలిపిచేయటం పూర్తిగా ధర్మసమ్మతమైన విషయమే.

19-1. పల్లెటూరి మనుషులు మగ్రిబ్ నమాజును ఇషా నమాజు అని అనేవారు. దైవప్రవక్త

538. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబ్దుల్లా ముజని (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: పల్లెటూరి మనుషులు మీ మగ్రిబ్ నమాజు పేరును మార్చివేసి మరొక పేరు దానికి పెడతారేమో అలా కాకుండా చూడండి. అబ్దుల్లా ముజని (ర) ఇలా అన్నారు; పల్లెటూరి మనుషులు మగ్రిబ్ నమాజును ఇషా నమాజు అని పిలిచేవారు.

20వ అధ్యాయం

'ఇషా' అతమ - ఈ రెండు పేర్లనూ ఒకే నమాజుగా తీసుకోవడం గురించి.

దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: "ఇషా నమాజు, ఫజర్ నమాజు – ఈ రెండు నమాజులు వంచకులకు అతి కష్టమైనవి, అత్యంత కఠినమైనవి." ఆయన (స) ఇంకా ఇలా అన్నారు: "ఇషా (అతమ) నమాజుకు, ఫజర్ నమాజుకూ అల్లాహ్ వద్ద లభించే బహుమానం, ప్రతిఫలం ఏమిటో వారికి తెలిసి ఉంటే వారు ఈ నమాజులు చెయ్యటానికి నేలమీద ప్రాకుకుంటూ వచ్చేవారు."

539. అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: "ఒకనాటి రాత్రి దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) మాచేత ఇషా నమాజును చేయించారు: (ఇషా నమాజుకు నాయకత్వం వహించారు). ప్రజలు ఇషా నమాజును అప్పుడు 'అతమ నమాజు' అని అనేవారు. నమాజు చేసిన తరువాత ఆయన (స) మా వైపునకు తన ముఖాన్ని పెట్టి ఇలా సెలవిచ్చారు: "ఈ రాత్రికి ఉన్నటువంటి ప్రాముఖ్యం ఏమిటో మీకు తెలుసా? ఈ భూమండలం మీద ఈ రాత్రి ఎంత మంది మానవులైతే జీవించి ఉన్నారో, వారందరూ ఇప్పటి నుంచి నూరు సంవత్సరాల తరువాత మరణిస్తారు. ఒక్క మనిషి కూడా జీవించి ఉండడు."

21వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజు వేళ ప్రజలు గనక వచ్చి ఉన్నట్లయితే, తొందరగా, పెందలకాడనే ఇషా

మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం), "మీరు కూడా వారి మాదిరిగానే మగ్రిబ్ నమాజును ఇషా నమాజు అని అనకండి" అని నిషేధించారు. హాఫిజ్ ఇలా అన్నారు; ఈ నిషేధాన్ని దైవప్రవక్త(స) గారు ఈ అభిప్రాయంతో విధించారు. ఇషా అనే పదానికి నిఘంటువులో చీకటి అనే అర్థం ఉంది. ఇది సాయంత్రపు అరుణకాంతి దిఙ్మండలంలో మునిగిపోయిన తరువాత ప్రత్యక్షమౌతుంది. కనుక మగ్రిబ్ పేరు ఇషాగా పడిపోయినట్లయితే రాబోయే కాలంలో ప్రజలు మగ్రిబ్‌వేళ సాయంత్రపు ఎర్రదనం అస్తమించిన తరువాత ప్రారంభమవుతుంది అని అనుకునే అనుమానం ఉంది.

నమాజు జమాఅత్‌తో చెయ్యండి. ప్రజలు గనక ఆలస్యంగా వస్తే ఇషా నమాజును కూడా ఆలస్యంగానే చెయ్యండి.

540. ముహమ్మద్ బిన్ అమ్ర్ ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లా అన్సారి (రజిఅన్) గారిని దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం)గారి నమాజుల వేళలను గురించి అడిగాము. దానికి సమాధానంగా హజ్రత్ జాబిర్ (ర)ఇలా చెప్పారు: దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం)జుహర్ నమాజును మధ్యాహ్న సమ యంలో చేసేవారు; అసర్ నమాజును సూర్యుడు ఇంకా వేడిగా ఉన్నప్పుడే చేసేవారు; మగ్రిబ్ నమాజును సూర్యాస్తమయం తరువాత చేసేవారు. ప్రజలు గనక ఎక్కువ సంఖ్యలో సమావేశమై ఉన్నట్లయితే ఇషా నమాజును తొందరగానే అంటే పెందల కాడనే చేసేవారు. ప్రజలు గనక తక్కువ సంఖ్యలో ఉన్నట్లయితే ఇషా నమాజును ఆలస్యంగా చేసేవారు. ఫజర్ నమాజును చీకటిగా ఉన్నప్పుడే చేసేవారు.

22వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజు ఘనత.

541. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్‌హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశ యులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఒకసారి ఒకనాటి రాత్రి ఇషా నమాజు చేసే విషయంలో ఆలస్యం చేశారు. ఈ సంఘటన ఇస్లామ్ ధర్మం ఇతర దేశాలకు ఇంకా వ్యాపించక ముందే జరిగింది. ఆయన (స) ఇంట్లో నుంచి ఇంకా బయటికే రాలేదు. అప్పుడు హజ్రత్ ఉమర్ (ర) వచ్చి ఇలా విన్నవించుకున్నారు; మహిళలూ, పిల్లలూ అందరూ నిద్రపోతున్నారు. ఆ సమయంలో దైవప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) ఇంట్లో నుంచి బయటికి వచ్చి ఇలా సెలవిచ్చారు; భూలోక వాసులందరిలో మీరు తప్ప మరెవరూ ఈ నమాజు కోసం నిరీక్షించటం లేదు.

542. హజ్రత్ అబూ మూసా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఆయన ఏమన్నా రంటే; నేను, పడవలోని నా తోటి ప్రయాణీకులు 'బఖీబుత్‌హాన్' అనే స్థలంలో దిగాము. అప్పుడు దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) మదీనా పురంలో బసచేసి ఉన్నారు. మాలోని ఎవరో ఒకరు వంతుల వారీగా ప్రతి రాత్రి ఇషా నమాజు సమయంలో దైవప్రవక్త (స)గారి వద్దకు వెళ్లేవారము. దైవికంగా ఏమి జరిగిందంటే, ఒకసారి మేమందరం అంటే నేను, నా సహచరులు, దైవప్రవక్త (స) గారి వద్దకు వెళ్లాము. మహాప్రవక్త (స)గారు ఏదో పని నిర్వహణలో నిమగ్నులై ఉన్న కారణంగా ఆ రోజున ఇషా నమాజుకు ఆలస్యంగా వచ్చారు. చివరకు అర్ధ రాత్రి దాటిపోయింది.

ఆ తరువాత దైవప్రవక్త (స) బయటికి విచ్చేశారు, ప్రజలచేత నమాజు చేయించారు. నమాజు ముగిసిన తరువాత అక్కడ హాజరైన ప్రజలను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; సహనంతో కూర్చోని ఉండండి, వెళ్ళిపోబాకండి, ఆనందించండి. ఎందుకంటే అల్లాహ్ మీకు మహోపకారం చేశాడు. మొత్తం ప్రపంచంలో మీరు తప్ప మరొక మనిషి ఎవ్వడూ ఈ సమయంలో నమాజు చెయ్యడు. లేదా ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; మీరు తప్ప ఈ సమయంలో మరెవ్వరూ నమాజు చెయ్యలేదు. ఈ రెండు వాక్యాల్లో ఏ వాక్యాన్ని ఆయన (స) సెలవిచ్చారో తెలియదు. హజ్రత్ అబూ మూసా (రజిఅన్) ఇలా సెలవిచ్చారు; దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) ఈ విషయాన్ని చెప్పగా విని మేము సంతోషంతో పొంగిపోతూ తిరిగివచ్చాము.

23వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజుకు ముందు నిద్రపోవటం అభిలషణీయం కాదు.[1]

543. అబూ బర్జ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇషా నమాజుకు ముందు నిద్రపోవటాన్ని ఇష్టపడేవారు కాదు, దానిని ఏవగించుకునేవారు. అదేవిధంగా ఆయన (స) ఇషా నమాజు తరువాత మాట్లాడుకోవటాన్ని ఏవగించుకునేవారు.

24వ అధ్యాయం

ఒకవేళ నిదుర ఎక్కువగా వస్తూ ఉన్నట్లయితే ఇషా నమాజుకు ముందు నిదుర పోవచ్చు.

544. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా)గారు ఇదివరకు ఒక హదీసులో ఉల్లేఖించిన దాని ప్రకారం – ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇషా నమాజుకు రావటంలో ఎంతో ఆలస్యం అయింది. అప్పుడు హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఆయన (స)గారి వద్దకు వెళ్ళి ఇలా విన్నవించుకున్నారు; స్త్రీలు, పిల్లలు నిద్రపోతున్నారు. ఇప్పుడు ఈ ఉల్లేఖనంలో అదనంగా ఇలా ఉంది: హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఇలా సెలవిచ్చారు: దైవప్రవక్త (స)గారి అనుచరులు (సహాబా) సాయంత్రపు ఎర్రదనం అదృశ్యమైపోయిన తరువాత ఒక వంతు రాత్రి గడచిపోయే వరకు (ఎప్పుడైనాసరే) ఈ నమాజును చేసుకునేవారు. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజిఅన్)గారి

23-1. కొందరు ఏమన్నారంటే, రమజాను మాసంలో దీనికి మినహాయింపు ఇవ్వబడింది. కాని నిద్రపోయేవాణ్ణి మేల్కొలిపే వారు ఎవరో ఒకరు ఉండాలి. లేదా నిద్ర నుండి మేల్కొనే విషయంలో తన మీద తనకు నమ్మకం ఉండాలి.

ఒక ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది; తరువాత దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) బయటకు వచ్చారు. ఆ సమయంలో నేను ఆయన (స)గారి వైపు చూశాను. ఆయన (స)గారి శిరస్సు నుంచి నీటి బిందువులు రాలుతున్నాయి. అప్పుడు ఆయన (స) గారు తన చేతిని శిరస్సు మీద పెట్టుకుని ఉన్నారు. ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; నా ఉమ్మత్‌కు భారం అవుతుందనే భావన నాకు గనక రాకుండా ఉన్నట్లయితే నేను ఇషా నమాజును ఈ సమయంలోనే చెయ్యమని వారిని ఆజ్ఞాపించి ఉండేవాణ్ణి.

25వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజును అర్ధరాత్రి వరకు చేయవచ్చు

అబూబర్‌జ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇషా నమాజును ఆలస్యంగా చెయ్యటాన్ని ఇష్టపడేవారు.

545. నాఫె మరియు అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) తనకు ఇలా చెప్పారని అబ్దుల్ మలిక్ బిన్ జురైజ్ ఉల్లేఖించారు: "ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) పనిలో నిమగ్నమై ఉన్నారు. అప్పుడు ఇషా నమాజు వేళ అయింది. ఆయన (స)గారు రాకపోవడం వల్ల ఇషా నమాజు చెయ్యటం ఆలస్యమై పోయింది. ఈ కారణం వల్ల మేము నిద్రపోయాము. తరువాత మేల్కొన్నాము. మేము మళ్లీ నిదురపోయాము, మళ్లీ లేచాము. అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) మా వద్దకు వచ్చి ఇలా అన్నారు; "భూలోక వాసుల్లో మీరు తప్ప మరెవ్వరూ నమాజు కోసం ఇప్పుడు నిరీక్షించటం లేదు." ఇషా నమాజును పెందలకాడ చెయ్యటం వల్లగాని, ఆలస్యంగా చెయ్యటం వల్లగానీ ఎలాంటి దోషమూ కలుగదు. అని ఇబ్నెఉమర్ (ర) అభిప్రాయపడ్డారు. కాని నిద్ర ప్రబలమై నమాజు తప్పిపోతుందేమో అని కూడా ఆయన (ర) భయపడేవారు. ఇబ్నె ఉమర్ (ర) ఒక్కొక్కసారి ఇషా నమాజుకు ముందు నిద్రపోయేవారు. ఇబ్నె జురైజ్ ఇలా అన్నారు; ఇబ్నె అబ్బాస్ (ర) ఇలా అంటూ ఉండగా నేను విన్నాను అని నేను 'అతాకు' చెప్పాను; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) ఇషా నమాజుకు చాలా ఆలస్యంగా వచ్చారు; ఎంత ఆలస్యంగా వచ్చారంటే, ప్రజలు నిద్రపోయారు. తరువాత మేల్కొన్నారు. వారు మళ్లీ నిద్రపోయారు, మళ్లీ మేల్కొన్నారు. అప్పుడు ఉమర్ బిన్ అల్‌ఖత్తాబ్ (రజిఅన్) నిలబడి మహాప్రవక్త (స)కు నమాజును గురించి జ్ఞాపకం చేశారు. ఇబ్నె అబ్బాస్ (ర) ఇలా అన్నారని అతా చెప్పారు; తరువాత దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) బయటకు వచ్చారు. ఆ సమయంలో నేను ఆయన (స) గారి వైపు చూశాను. ఆయన (స)గారి శిరస్సు నుంచి నీటి బిందువులు రాలుతున్నాయి. అప్పుడు ఆయన (స)గారు

తన చేతిని శిరస్సు మీద పెట్టుకుని ఉన్నారు. ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; నా ఉమ్మత్‌కు భారం అవుతుందనే భావన నాకు గనక రాకుండా ఉన్నట్లయితే నేను ఇషా నమాజును ఈ సమయంలోనే చెయ్యమని వారిని ఆజ్ఞాపించి ఉండేవాడను. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజిఅన్)ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) తన చేతిని శిరస్సు మీద పెట్టుకున్నారు. ఇంకా తన చేతి వ్రేళ్లను వెడల్పుగా చేసి వాటి చివర్లను తన శిరస్సు యొక్క ఒక భాగం మీద పెట్టారు. తరువాత వాటిని కలిపి తల మీద త్రిప్పసాగారు. అప్పుడు ఆయన (స)గారి బొటన వ్రేలు కణత గడ్డం అంచుకలసి ఉన్న చెవి భాగాన్ని తాకుతోంది. ఇలా చేస్తున్నప్పుడు ఆయన (స) త్వరగానూ చెయ్యలేదు; ఆలస్యంగానూ చెయ్యలేదు. నింపాదిగా చేశారు.

546. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఒకసారి ఇషా నమాజును అర్థరాత్రి వరకు ఆలస్యం చేశారు. తరువాత ఆయన (స) ఇషా నమాజు చేసి ఇలా సెలవిచ్చారు; "ప్రజలైతే ఈ నమాజును చేశారు. ఇంకా వారు నిద్రపోతున్నారు. కాని మీరు నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉన్నంతకాలం నమాజులో ఉన్నట్లే."

హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; నేను ఆ రాత్రి దైవప్రవక్త (స)గారి ఉంగరం యొక్క మెరుపును చూశాను.

26వ అధ్యాయం

ఫజర్ నమాజు ఘనత.

547. హజ్రత్ జరీర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఆయన (ర) ఇలా అన్నారు; మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారి వద్ద సమావేశమై ఉన్నాము. ఆయన (స) గారు ఒక రాత్రి చంద్రుని వైపు చూసి ఇలా సెలవిచ్చారు; నిశ్చయంగా మీరు మీ ప్రభువును ఈ చంద్రుణ్ణి ఇప్పుడు ఎలా చూస్తూ ఉన్నారో అలా చూస్తారు. మీ ప్రభువును చూసే విషయంలో మీకు ఎలాంటి ఇబ్బంది ఉండదు. కనుక మీరు గనక సూర్యోదయానికీ, సూర్యాస్తమయానికీ ముందు ఉన్నటువంటి నమాజులను పోగొట్టుకోకుండా, నియమం తప్పకుండా చెయ్యగలిగితే తప్పకుండా అలా చెయ్యండి. మీరు గనక షైతాను ప్రాబల్యానికి లొంగకుండా అలా చేసినట్లయితే అది మీకు ఎంతో మేలైనది. తరువాత ఆయన (స) ఖుర్‌ఆన్‌లోని ఈ వ్యాక్యాన్ని చదివారు; "సూర్యుడు ఉదయించక ముందూ, అస్తమించక ముందూ నీవు నీ ప్రభువు స్తోత్రంతోపాటు ఆయన పవిత్ర నామాన్ని జపించు." *(దివ్య ఖుర్‌ఆన్ 50 : 39)*

548. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని, హజ్రత్ అబూ మూసా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఏ వ్యక్తి అయితే రెండు చల్లని నమాజులను సకాలంలో చేస్తాడో అతను స్వర్గంలో ప్రవేశిస్తాడు *(అంటే ఫజర్, అసర్ నమాజులు).*

27వ అధ్యాయం
ఫజర్ నమాజు వేళ

549. హజ్రత్ జైద్ బిన్ సాబిత్ (రజిఅన్) తనకు ఒక హదీసును వినిపించారని హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: "దైవప్రవక్త (స) గారి అనుచరులు కొందరు, ఒకసారి ఆయన (స) గారితో కలసి సహ్రీ తిన్నారు. తరువాత నమాజు కోసం నిలబడ్డారు." నేను అతన్ని అడిగాను; సహ్రీకీ, నమాజుకూ మధ్య ఎంత వ్యవధి ఉన్నది? దానికి ఆయన (ర) యాభై లేక అరవై వాక్యాలు పారాయణం చేసినంత వ్యవధి ఉన్నది అని అన్నారు.[1]

550. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారని ఖతాద ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారూ, మరియు జైద్ బిన్ సాబిత్ (ర) గారూ ఉభయులూ కలిసి సహ్రీ భోజనం చేశారు. సహ్రీ భోజనం ముగించిన తరువాత దైవప్రవక్త (సఅసం) గారు ఫజర్ నమాజు కోసం నిలబడ్డారు మరియు నమాజు చేశారు. ఖతాద ఇలా అన్నారు; మేము అనస్ (ర)ను, సహ్రీ భోజనం ముగియటానికీ, ఫజర్ నమాజు ప్రారంభం కావటానికీ మధ్య ఎంత వ్యవధి ఉంటుంది? అని అడిగాము. దానికి సమాధానంగా ఆయన (ర) ఇలా అన్నారు; ఒక మనిషి యాభై ఖురాను వాక్యాలు పఠించటానికి ఎంత వ్యవధి పడుతుందో అంత వ్యవధి సహ్రీ భోజనం, ఫజర్ నమాజుల మధ్య ఉంటుంది.

551. హజ్రత్ సహ్ల్ బిన్ సాద్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: నేను, నా కుటుంబ సభ్యులతో కలిసి సహ్రీ భోజనం చేసేవాణ్ణి. తరువాత దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారితో ఫజర్ నమాజును చెయ్యటానికి త్వరత్వరగా వెళ్ళేవాణ్ణి.

549-1. యాభై ఖుర్ఆన్ వాక్యాలను ఐదు లేక పది నిమిషాలలో పఠించవచ్చు. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే; సహ్రీ భోజనం ఫజర్ నమాజు వేళకు సమీపంలో చెయ్యటం మస్నూన్ పద్ధతి; ఎక్కువ రాత్రి ఉన్నప్పుడు సహ్రీ భుజించకూడదు.. అజ్ఞానులు మాత్రమే అలా చేస్తారు.

552. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ముస్లిమ్ మహిళలు తమ దుప్పట్లు కప్పుకుని మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) గారితో కలిసి నమాజు చెయ్యటానికి వచ్చేవారు. నమాజు చేసిన తరువాత తమ తమ గృహాలకు తిరిగి వెళ్ళి పోయేవారు. చీకటి వల్ల వారు ఎవరో గుర్తించటం సాధ్యపడేది కాదు.[1]

28వ అధ్యాయం

ఎవరైనా సూర్యోదయానికి ముందు ఫజర్ నమాజులోని ఒక రకాత్‌ను పొంది నట్లయితే, అప్పుడు అతని నమాజు పూర్తి అయిపోయింది, ఖజాకాదు.

553. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఎవరైనా సూర్యుడు ఉదయించే ముందు ఫజర్ నమాజుకు చెందిన ఒక రకాతును పొందినట్లయితే అతనికి ఫజర్ నమాజు పూర్తిగా లభించినట్లే. ఎవరైనా సూర్యుడు అస్తమించటానికి ముందు అసర్ నమాజుకు చెందిన ఒక రకాతును పొందినట్లయితే అతను పూర్తి అసర్ నమాజును పొందినట్లే.

29వ అధ్యాయం

ఎవరైనా ఏదైనా నమాజుకు చెందిన కేవలం ఒక రకాతును పొందినప్పటికీ అతను ఆ నమాజును పూర్తిగా పొందినట్లే.[1]

552-1. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఫజర్ నమాజును ఎక్కువ చీకటి ఉన్న సమయంలోనే చేసేవారని ఈ హదీసు ద్వారా కూడా తెలిసిపోయింది. హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) తన క్రింద పని చేసే అధికారులకు ఒక లేఖలో, మసక చీకటిలో కూడా నక్షత్రాలు స్పష్టంగా కనిపించే సమయంలో ఫజర్ నమాజును చెయ్యమని వ్రాశారు. అబూ దావూద్ గారి ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) కేవలం ఒకే ఒకసారి ఫజర్ నమాజును వెలుగులో చేశారు. తరువాత పరమపదించే వరకు ఎల్లప్పుడూ చీకటి ఉన్నప్పుడు ఫజర్ నమాజ్‌ను చేస్తూ వచ్చారు. అహ్లె హదీస్‌వారు, ఇమామ్ షాఫయి రహ్మాలై, ఇమామ్ అహ్మద్ రహ్మాలై గార్లు ఇదే అభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉన్నారు. వారు ఏమన్నారంటే, ఫజర్ నమాజును వెందలకాడ, చీకట్లో చెయ్యటం ముస్తహబ్.

29-1. కనుక ఇంతకు ముందటి అధ్యాయం కేవలం ఫజర్, అసర్ నమాజుకు సంబంధిం చినది. కాని ఈ అధ్యాయం అన్ని నమాజులకు చెందుతుంది. భావం ఏమిటంటే; ఏదైనా నమాజుకు చెందిన ఒక్క రకాతు కూడా సమయం దాటిపోవటానికి ముందు

554. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఎవరైతే ఒక నమాజుకు చెందిన కేవలం ఒక రకాతును మాత్రమే పొందుతాడో, అతను ఆ నమాజును పూర్తిగా పొందినట్లే.

30వ అధ్యాయం

ఫజర్ నమాజు తరువాత సూర్యోదయం వరకు గల వ్యవధిలో చేసే నమాజులను గురించి.

555. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నా సమక్షంలో మంచివారు, నమ్మదగినవారు అయిన మనుషులు కొందరు సాక్ష్యమిచ్చారు. వారిలో అందరి కంటే మంచివారు, ఎక్కువగా నమ్మదగినవారు హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్). దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఫజర్ నమాజు తరువాత సూర్యోదయం అయ్యే వరకు మరియు అసర్ నమాజు తరువాత సూర్యాస్తమయం అయ్యే వరకు నమాజు చెయ్యటాన్ని నిషేదించారు.

556. ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: కొందరు పై హదీసులో వచ్చిన విషయాలనే నాకు కూడా తెలియజేశారు.

557. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజిఅన్) గారే ఉల్లేఖించారు: సూర్యుడి అంచు దిఙ్మండలం మీద కనిపించినప్పుడు నమాజును చెయ్యకండి. సూర్యుడుపైకి వచ్చే వరకు నమాజు చెయ్యకండి. ఇంకా సూర్యుడి అంచు మునుగుతూ ఉన్నప్పుడు నమాజును వాయిదా వెయ్యకండి. సూర్యుడు పూర్తిగా అస్తమించే వరకు నమాజు చెయ్యకండి.

558. ఇది హజ్రత్ అబూహురైర (రజిఅన్) ఉల్లేఖించిన హదీసు; దైవప్రవక్త

లభించినట్లయితే అప్పుడు మొత్తం నమాజు పూర్తిగా లభించినట్లే, అతని నమాజు నెరవేరినట్లే, ఖజా అయినట్లు కాదు. ఈ హదీసు ద్వారానే మరొక విషయం కూడా స్పష్టమైపోతుంది. అదేమిటంటే; ఒకవేళ ఏదైనా నమాజుకు చెందిన సమయం అంటే ఒక రకాతు చెయ్యటానికే సరిపోయే సమయం మిగిలి ఉన్నట్లయితే, ఆ సమయంలో ఎవరైనా ఒక అవిశ్వాసి ఇస్లామ్ ధర్మాన్ని స్వీకరించి ముస్లిమ్ అయిపోతే లేదా ఒక బాలుడు యుక్త వయస్సుకు చేరితే లేదా ఒక పిచ్చివాడు మంచివాడుగా మారిపోతే లేదా బహిష్టు అయిన స్త్రీ పరిశుద్ధురాలు అయితే ఆ నమాజును చెయ్యటం అతనికీ లేక ఆమెకూ వాజిబ్ అవుతుంది.

ముహమ్మద్ (సఅసం) రెండు క్రయవిక్రయాలనూ, రెండు రకాల డ్రెస్సులనూ (వస్త్రధారణలను) నిషేధించారు. ఈ హదీసు ఇది వరకు వచ్చింది. కాని ఈ ఉల్లేఖనంలో ఆయన (ర) అదనంగా మరొక విషయం కూడా చెప్పారు. అదేమిటంటే; దైవప్రవక్త (సఅసం) రెండు నమాజులను కూడా చెయ్యవద్దని నిషేధించారు. ఫజర్ నమాజు తరువాత సూర్యుడు బాగా బయటికి రానంత వరకు ఎలాంటి నమాజును చెయ్యకూడదు. ఇంకా అదే విధంగా అసర్ నమాజు తరువాత కూడా సూర్యుడు పూర్తిగా అస్తమించనంత వరకు ఎటువంటి నమాజును చెయ్యకూడదు.

31 వ అధ్యాయం

అసర్ నమాజు తరువాత సూర్యస్తమయానికి ముందు నమాజు చేసే సంకల్పం చేసుకోకూడదు.

559. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని ఇబ్నె ఉమర్ (రజిఅన్)ఉల్లేఖించారు: మీలో ఎవరైనా సరే సూర్యోదయం అయినప్పుడుగానీ లేదా సూర్యాస్తమయం అయినప్పుడుగానీ నమాజు చెయ్యకూడదు.

560. దైవప్రవక్త మహాశయులు ఇలా సెలవిస్తూ ఉండగా తాను విన్నానని అబూసయీద్ అల్‌ఖుద్రి (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు. సూర్యుడు ఉదయించే వరకు ఫజర్ నమాజు తరువాత ఎలాంటి నమాజు కూడా చెయ్యకూడదు. ఇంకా అదే విధంగా సూర్యుడు అస్తమించే వరకు అసర్ నమాజు తరువాత ఎలాంటి నమాజు చెయ్యకూడదు.

561. హజ్రత్ ముఆవియా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారితో ఉన్నప్పుడు ఆయన (స) గారు చేస్తూ ఉండగా మేము చూడనటువంటి నమాజును మీరు చేస్తున్నారు. పైగా మీరు చేస్తూ ఉన్నటువంటి నమాజును చెయ్యవద్దని ఆయన (స) నిషేధించారు. అంటే, అసర్ నమాజు తరువాత రెండు రకాతుల నమాజు చెయ్యటం.

562. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) రెండు నమాజులను చెయ్యవద్దని నిషేధించారు. ఒకటి, ఫజర్ నమాజు తరువాత సూర్యుడు ఉదయించేవరకు ఎలాంటి నమాజు చెయ్యకూడదు. ఇంకా అసర్ నమాజు తరువాత సూర్యుడు అస్తమించే వరకు ఎలాంటి నమాజు చెయ్యకూడదు.

32వ అధ్యాయం

కేవలం అసర్, ఫజర్ నమాజుల తరువాత నమాజు చెయ్యటాన్ని మక్రూహ్[1]గా అంటే అయిష్టమైనదిగా భావించే వ్యక్తి యొక్క ప్రమాణం గురించి ఈ విషయాన్ని హజ్రత్ ఉమర్ (ర), అబూ సయీద్ (ర) అబూ హురైరాలు ఉల్లేఖించారు.

563. అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: నేనయితే నా సహచరులైన సహాబీలు నమాజు చేసిన విధంగానే నమాజు చేస్తాను. వారు అలా నమాజు చేస్తూ ఉండగా నేను చూశాను. నేను ఎవరినీ పగలుగానీ, రాత్రిగానీ ఎప్పుడైనా సరే నమాజు చెయ్యవద్దని నిషేధించను, ఒక్క సూర్యాస్తమయం, సూర్యోదయాలలో తప్ప.

33వ అధ్యాయం

అసర్ నమాజు తరువాత ఖజా నమాజులు లేదా అలాంటి నమాజులు ఉదాహరణకు జనాజా నమాజు మొదలైనటువంటివి చెయ్యటం గురించి.

ఉమ్మె సల్మా (ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అసర్ నమాజు తరువాత రెండు రకాతుల నమాజు మళ్లీ చేశారు; తరువాత ఇలా సెలవిచ్చారు: "అబ్దుల్ ఖైస్ తెగకు చెందిన వారు కొందరు నన్ను వేరే వ్యాపకంలో నిమ్నగ్నమై పోయేలా చేశారు. ఈ కారణంగా నేను జుహర్ నమాజు తరువాత చెయ్యవలసిన రెండు రకాతుల సున్నత్ నమాజును చెయ్యలేకపోయాను. అందుకని ఆ సున్నత్ నమాజును ఇప్పుడు చేశాను."

564. హజ్రత్ ఆయెషా (ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఆమె గారు ఏమని సెలవిచ్చారంటే; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స)ను ఈ లోకం నుంచి పై లోకానికి తీసుకుపోయిన అల్లాహ్ మీద ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను: ఆయన(స) గారు అసర్ నమాజు తరువాత రెండు రకాతుల నమాజును చెయ్యటాన్ని ఎన్నడూ

32-1. ఇతర సమయాలలో జాయజ్‌గా అంటే ధర్మసమ్మతమైనదిగా భావిస్తాడు. ఉదాహరణకు, మిట్టమధ్యాహ్న సమయంలో నమాజు చెయ్యటం. ఇమామ్ మాలిక్ (ర.అ) గారి అభిప్రాయం కూడా ఇదే. ఇమామ్ షాఫయీ (ర.అ.) గారి దృష్టిలో శుక్రవారం నాడు మిట్టమధ్యాహ్న సమయంలో నమాజు చెయ్యటం ధర్మసమ్మతమైన విషయమే, కాని ఇతర దినాలలో మటుకు అది మక్రూహ్. ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ (ర.అ.), ఇమామ్ అబూ హనీఫా (ర.అ). ఎక్కువ మంది మత విద్వాంసుల దృష్టిలో అది పూర్తిగా మక్రూహ్‌యే.

విడిచిపెట్టలేదు. చివరకు ఆయన (స) ఈ స్థితిలోనే తన ప్రభువైన అల్లాహ్‌ను కలుసుకున్నారు. ఇంకా ఆయన (స) గారికి తన మరణానికి పూర్వం నిలబడి నమాజు చెయ్యటం కష్టతరంగా ఉండేది. అప్పుడు ఆయన (స) ఎక్కువగా కూర్చొనే నమాజు చేసేవారు. ఉదాహరణకు, ఆయనగారు అసర్ నమాజు తరువాత రెండు రకాతుల నమాజును ఎల్లప్పుడూ కూర్చొనే చేసేవారు; కాని మసీదులో మాత్రం ఆ రెండు రకాతుల నమాజును చేసేవారు కాదు, తన ఇంట్లో చేసేవారు. తన సంఘానికి ఇబ్బంది కలగకూడదని ఆయన (స) కోరేవారు. ఎందుకంటే, తన సంఘానికి సులభంగా ఉండేదాన్నే ఆయన (స) ఎక్కువగా ఇష్టపడేవారు.

565. హిషామ్ తండ్రిగారు ఇలా ఉల్లేఖించారు: నన్ను ఉద్దేశించి హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు: ఓ మేనల్లుడా! దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) నా ఇంట్లో ఉన్నప్పుడు అసర్ నమాజు తరువాత నాగా లేకుండా రెండు రకాతుల నమాజును చేసేవారు. ఈ నమాజును ఆయన (స) ఎన్నడూ వదలిపెట్టలేదు.

566. హజ్రత్ అయెషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) రెండు రకాతుల నమాజును ఫజర్ నమాజుకు ముందూ, రెండు రకాతుల నమాజును అసర్ నమాజుకు తరువాతా బహిరంగం గానూ, రహస్యంగానూ చేసేవారు. ఆయన (స) ఈ రెండు రకాతుల నమాజును ఎన్నడూ విడిచిపెట్టలేదు.

567. హజ్రత్ అయెషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; "దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అసర్ నమాజు తరువాత నా ఇంటికి వచ్చినప్పుడల్లా రెండు రకాతుల సున్నత్ నమాజును తప్పకుండా చేసేవారు." హజ్రత్ ఆయెషా (ర) గారి ఈ ఉల్లేఖనాన్ని అస్వద్ బిన్ యజీద్, మస్‌రూఖ్ బిన్ అజ్‌ద ఉభయులూ బలపరిచారు.[1]

567–1. 'తస్‌హీలుల్ ఖారీ'లో ఈ విషయం గురించి సుదీర్ఘమైన చర్చ జరిగింది. చివరకు ఈ విషయానికి సంబంధించిన అన్ని హదీసులను దృష్టిలో ఉంచుకుని ఇలా వ్రాయబడింది; సూర్యోదయ సమయంలోగానీ, సూర్యాస్తమయమప్పుడుగానీ నమాజు చెయ్యటం పూర్తిగా నిషిద్ధం. అయితే ఫజర్ సమయంలో లేదా అసర్ సమయంలో సూర్యోదయానికి ముందుగానీ, సూర్యాస్తమయానికి ముందుగానీ ఒకవేళ నమాజు చెయ్యటం ప్రారంభించి ఉంటే అప్పుడు దాన్ని పూర్తి చేసుకోవచ్చు.

34వ అధ్యాయం

ఆకాశం మేఘావృతమై ఉన్న రోజున నమాజును తొందరగా చెయ్యటం. అంటే పెందలకడ చెయ్యటం.

568. ఇబ్నె అబూ మాలీహ్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఆకాశం మేఘావృతమై ఉన్న ఒక రోజున మేము ఖురైదా బిన్ హసీబ్ (రజిఅన్) గారితో ఉన్నాము. ఆయన (రజి) మాతో ఇలా అన్నారు; నమాజు ఈ రోజు పెందలకడనే చేసుకోండి. ఎందుకంటే దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) తన ఒక సూక్తిలో ఇలా సెలవిచ్చారు; "ఎవరయితే అసర్ నమాజును విడిచిపెడతారో, వారు చేసిన సత్కార్యాలన్నీ నిరర్థక మైపోతాయి."

35వ అధ్యాయం

సమయం మించిపోయిన తరువాత నమాజు చేసేటప్పుడు అజాన్ ఇవ్వటం.

569. హజ్రత్ అబూ ఖతాద (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకనాటి రాత్రి మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) గారితో ప్రయాణం చేస్తూ ఉన్నాము. కొందరు ఇలా అన్నారు; "ఓ దైవప్రవక్తా! మా అందరితోపాటు రాత్రి చివరి ఘడియల్లో మీరు కూడా విశ్రాంతి తీసుకుంటే బాగుంటుంది కదా!" దానికి సమాధానంగా ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "నమాజు వేళ అయిన తరువాత కూడా మీరు నిద్రపోతూ ఉంటారేమో అని నేను భయపడుతున్నాను." అప్పుడు హజ్రత్ బిలాల్ (ర), "నేను అందరినీ లేపుతాను" అని అన్నారు. ఈ విధంగా అక్కడి వారందరూ నిద్రపోయారు. హజ్రత్ బిలాల్ (ర) తన వీపును తన ఒంటెకు ఆనించి కూర్చుండిపోయారు. కాని నిద్ర ప్రాబల్యం వల్ల ఆయన (ర) గారి కళ్లు మూసుకుపోయాయి. అంతే ఆయన (ర) కూడా నిద్రపోయారు. తరువాత దైవప్రవక్త మహనీయులు (స) నిద్ర నుంచి మేల్కొన్నారు. అప్పుడు ఉదయభానుడి అంచు బయట పడింది. దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "ఓ బిలాల్! నీవు చెప్పిన మాట ఏమయిపోయింది?" ఆయన (ర) సమాధానంగా ఇలా అన్నారు; "ఈనాడు పట్టిన నిద్ర ఇదివరకెన్నడూ నాకు రాలేదు." దీనిపై దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "అల్లాహ్ తాను కోరినప్పుడు మీ ఆత్మలను లోబరుచుకున్నాడు. మళ్ళీ తాను కోరినప్పుడు వాటిని తిరిగి పంపాడు. ఓ బిలాల్ (ర)! లే, నిద్ర నుంచి మేలుకో. నమాజు కోసం అజాన్ ఇచ్చి జనాన్ని లేపు." ఆ తరువాత ఆయన (స) గారు వుజూ చేసుకున్నారు. సూర్యుడు పైకి లేచి ప్రకాశించినప్పుడు ఆయన (స) నిలబడ్డారు. తరువాత నమాజు చేయించారు.

36వ అధ్యాయం

సమయం మించిపోయిన తరువాత ఖజా నమాజును సామూహికంగా అంటే జమాఅత్‌తో చెయ్యటం.

570. హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒకసారి హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) కందకాల యుద్ధంనాడు దైవప్రవక్త (స)గారు విడిది చేసిన శిబిరానికి వచ్చారు. అప్పుడు సూర్యుడు పూర్తిగా అస్తమించాడు. ఆయన (ర) ఖురైషు అవిశ్వాసులను శాపనార్థాలు పెడుతున్నారు. ఇలా అన్నారు; "ఓ దైవప్రవక్తా (స)! సూర్యుడు అస్తమించాడు. అసర్ నమాజు చెయ్యటం నాకు సాధ్యపడలేదు." అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "అయ్యో! నేను కూడా అసర్ నమాజును చెయ్యలేకపోయాను". తరువాత మేమందరము కలసి బత్‌హాన్ లోయ వైపునకు వెళ్ళి పోయాము. అక్కడ దైవప్రవక్త (స) నమాజు కోసం వుజూ చేసుకున్నారు. మేమందరం కూడా వుజూ చేసుకున్నాము. ఆయన (స) సూర్యుడు అస్తమించిన పిదప అసర్ నమాజు చేశారు. ఆ తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు చేయించారు.[1]

37వ అధ్యాయం

ఏ వ్యక్తి అయినా ఏదైనా నమాజును చెయ్యటాన్ని మరచిపోతే అది జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు చేసెయ్యాలి. కేవలం ఆ నమాజును మాత్రమే చెయ్యాలి.

571. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) గారి కథనం ప్రకారం, దైవప్రవక్త మహా శయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారు: "ఏ వ్యక్తి అయినా ఏదైనా ఒక నమాజును చెయ్యటం మరచిపోయినట్లయితే, అది జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు వెంటనే దానిని చేసేయాలి. ఇదే దానికి పరిహారం. అంతకు తప్ప మరేమీ చెయ్యవలసిన అవ సరంలేదు. ఖుర్ఆన్ గ్రంథంలో తాహా సూరాలో అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు; "జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు నమాజు చెయ్యి" (నా జ్ఞాపకం కోసం నమాజు చెయ్యి) (దివ్య ఖుర్ఆన్ : 20-14). ఆయన (ర) ఈ వాక్యాన్ని పఠించారు.

570-1. ఈ ఉల్లేఖనంలో మహాప్రవక్త (స) గారు సామూహికంగా అంటే జమాఅత్‌తో నమాజు చేశారా లేదా అనే వివరణ లేదు. కాని ఆయన (స) గారి సంప్రదాయం ఏమిటంటే, ప్రజల్లో ఉన్నప్పుడు సామూహికంగానే అంటే జమాఅత్‌తోనే నమాజు చేస్తారు. అదే విధంగా ఈ నమాజును కూడా జమాత్‌తోనే చేసి ఉంటారు. ఇస్మాయీల్ గారి అభిప్రాయం ప్రకారం, దైవప్రవక్త(స) గారు సహచరులతో కలసి జమాఅత్‌తో సామూహికంగా నమాజు చేశారు.

38వ అధ్యాయం

ఒకవేళ చాలా నమాజులు ఖజా అయిపోయినట్లయితే, వాటిని తరువాత వరుసగా చదవటం.[1]

572. హజ్రత్ జాబిర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: "ఖందఖ్ యుద్ధంజరిగిన రోజున హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఖురైషు అవిశ్వాసులను ఉద్దేశించి శాపనార్థాలు పెడుతూ వచ్చారు. ఆయన (ర) ఇలా అన్నారు; సూర్యుడు అస్తమించే వరకు నేను అసర్ నమాజును చెయ్యలేక పోయాను. హజ్రత్ జాబిర్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; "ఆ తరువాత మేము బుత్‌హాన్ లోయలోకి దిగాము. దైవప్రవక్త మహాశయులు (స) సూర్యుడు అస్తమించిన తరువాత అసర్ నమాజు చేశారు. ఆ తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు చేశారు."[1]

39వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజు తరువాత 'సమర్' అంటే ప్రపంచానికి సంబంధించిన విషయాలు మాట్లాడుకోవడం మక్రూహ్. అంటే అయిష్టమైనది. ఖుర్ఆన్ గ్రంథంలో వచ్చిన 'సామిర్' అనే పదం 'సమర్' అనే అరబ్బీ పదంలో నుంచే పుట్టింది. దానికి 'సమార్' అనే పదం బహువచనం.

573. అబూ మిన్‌హాల్ ఇలా ఉల్లేఖించారు: నేనూ, నా తండ్రిగారు (సలామ) ఉభయులమూ కలసి అబూబర్‌జ అస్‌లమి గారి వద్దకు వెళ్ళాము. నా తండ్రిగారు ఆయనగారితో ఇలా అన్నారు: "దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) విధిగా చెయ్యవలసిన నమాజులను ఏయే వేళల్లో చేసేవారో మాకు చెప్పండి. ఆయన ఇలా చెప్పారు; "మీరు మొదటి నమాజు అని చెప్పే జొహర్ నమాజును దైవప్రవక్త (స) గారు ప్రొద్దువాలిన మధ్యాహ్న సమయంలో చేసేవారు; ఆయన (స) గారు అసర్ నమాజును ఎప్పుడు చేసేవారంటే, మాలోని ఏ వ్యక్తి అయినా దైవప్రవక్త (స) గారితో

38-1. ఉదాహరణకు మొదట జొహర్ నమాజు చెయ్యటం, తరువాత అసర్ నమాజు, ఆ తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు, ఆ పైన ఇషా నమాజు చెయ్యటం. హాఫిజ్‌గారు ఏమన్నారంటే; ఈ అధ్యాయానికి సంబంధించిన హదీసులో వరుసగా, క్రమం తప్పకుండా ఖజా నమాజులు చెయ్యాలనే విషయం విశదంగా లేదు.

572-1. అధ్యాయంలోని ముఖ్యాంశం ఇక్కణ్ణే విశదమవుతుంది. మొదట దైవప్రవక్త (స) అసర్ నమాజు చేశారు. తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు చేశారు. అంటే ఆయన (స) గారు వరుస క్రమాన్ని పాటించారు.

నమాజు చేసి మదీనా పట్టణానికి చివరి భాగంలో ఉన్నటువంటి తన ఇంటికి వెళ తాడు. అప్పటికీ సూర్యుని వేడిమి తీవ్రంగానే ఉంటుంది. "అబూ మిన్‌హాల్ ఇలా అన్నారు; మగ్రిబ్ నమాజును గురించి అబూబర్‌జ ఏమన్నారో నేను మరచిపోయాను. "అబూ బర్‌జ (ర) ఇంకా ఇలా చెప్పారు; దైవప్రవక్త (స) గారు ఇషా నమాజు విషయంలో అలస్యంగా చెయ్యటాన్ని ఇష్టపడేవారు. ఇషా నమాజును ముందు నిద్ర పోవటాన్ని చెడ్డ విషయంగా భావించేవారు. ఇదే విధంగా ఇషా నమాజు తరువాత పరస్పరం మాట్లాడుకోవటాన్ని కూడా అయిష్టపడేవారు. ఇంకా అయన (స) మనిషి తనకు దగ్గర్లో కూర్చున్నటువంటి మరొక మనిషిని గుర్తించే సమయంలో ఫజర్ నమాజును చేసేవారు. అయన (స) గారు ఈ నమాజులో 60 నుంచి 100 వరకు ఖుర్‌అన్ వాక్యాలను పారాయణం చేసేవారు.

40వ అధ్యాయం

ధార్మిక సమస్యలకూ, తీర్పులకూ సంబంధించిన విషయాలు మరియు మంచి విషయాలు ఇషా నమాజు తరువాత మాట్లాడుకోవటం ధర్మసమ్మతమైనదే.

574. ఖుర్రా బిన్ ఖాలిద్ ఇలా ఉల్లేఖించారు: మేము ఇమామ్ హాసన్ బస్రీ (రహ్మాలై) గారు ఇంట్లో నుంచి బయటికి వస్తారని ఆశిస్తూ నిరీక్షించాము. కాని అయన బయటికి రాలేదు. చివరికి అయనగారు ఎంత అలస్యంగా వచ్చారంటే, అయన ఉపన్యాసం ముగింపుకు చేరే గడువు వచ్చేసింది.[1] తరువాత అయన గారు వచ్చి ఇలా అన్నారు; "మమ్మల్ని మా పొరుగువారు ఎందుకో పిలిచారు. మేము అక్కడకు వెళ్లాము" అని ఇలా అనసాగారు; అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఏమని ఉల్లేఖించారంటే; "ఒకనాటి రాత్రి మేము దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) వస్తారని ఎదురు చూస్తూ ఉన్నాము. అర్ధరాత్రి అయినాక గాని అయన రాలేదు. తరువాత అయన (స) నమాజును చేయించారు. అ తరువాత అయన మాకు హితబోధ చేశారు. అ హితబోధలో అయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు;

574-1. ఇమామ్ హాసన్ బస్రీ (రె) గారి సంప్రదాయం ఏమిటంటే, రాత్రి పూట అయన గారు బయటికి వెళ్లి ప్రజలకు హితబోధ చేసేవారు. ధర్మజ్ఞానాన్ని బోధించేవారు. ఒకసారి ఏమి జరిగిందంటే అయన గారు చాలా అలస్యంగా వచ్చారు. అయన ప్రతిరోజు తన ఉపన్యాసాన్ని ముగించే వేళకు వచ్చారు. అంటే తన హితబోధను ముగించి ఇంటికి తిరిగిపోయే సమయం వచ్చేసింది. అప్పుడు అయన వచ్చారన్న మాట.

"వినండి! ప్రజలయితే నమాజు చేశారు, పడుకుని నిద్రపోతున్నారు. మీరయితే నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ వచ్చారు. అంటే మీరు నమాజు చేస్తూనే ఉన్నారన్న మాట. మీకు నమాజు పుణ్యం లభించింది".[2] ఇమామ్ హసన్ బస్రీ (రె) ఇలా అన్నారు; "ప్రజలు ఏదైనా పుణ్యకార్యం కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉన్నంత వరకు వారు ఆ పుణ్య కార్యంలో నిమగ్నమై ఉన్నట్లే." ఖుర్రా బిన్ ఖాలిద్ ఇలా అన్నారు; హసన్ బస్రీ గారు చెప్పిన ఈ విషయం కూడా అనస్ (ర) గారి హదీసులోని భాగమే.

575. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) తన జీవితం యొక్క చివరి కాలంలో ఇషా నమాజును చేశారు. సలామ్ చేసిన తరువాత లేచి నిలబడి ఇలా సెలవిచ్చారు; "మీరందరూ ఈ రాత్రిని చూశారు కదా! దానిని జ్ఞాపకం పెట్టుకోండి. ఇప్పటి నుంచి నూరు సంవత్సరాలు గడచిపోయిన తరువాత, ఎంత మంది ప్రజలయితే ఇప్పుడు ప్రస్తుతం భూమిపై ఉన్నారో, వారిలో ఒక్క మనిషి కూడా మిగిలి ఉండడు".[1] ప్రజలు దైవప్రవక్త (స) గారు చెప్పిన ఈ విషయాన్ని తప్పుగా అర్థం చేసుకున్నారు. నూరు సంవత్సరాల గడువును మరొక విధంగా అర్థం చేసుకున్నారు. అబూ మసూద్ నూరు సంవత్సరాలలో ప్రళయం వస్తుందని భావించారు. వాస్తవానికి దైవప్రవక్త (స) గారు ఏమని సెలవిచ్చారంటే, ఈనాడు భూమిపై ఎంత మంది

574-2. ఇక్కణ్ణుంచే అధ్యాయంలో పేర్కొనబడిన విషయం వస్తుంది. ఎందుకంటే, దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇషా నమాజు తరువాత హితోపదేశం చేశారు, వారికి ధర్మజ్ఞానానికి సంబంధించిన విషయాలను బోధించారు.

575-1. కొంతమంది విద్వాంసులు ఏమన్నారంటే; భూమిపై ఉన్నవారు అంటే దైవప్రవక్త (స) గారి భావం ఏమిటంటే, మనం చూసే ప్రజలు, మనం గుర్తించే ప్రజలు. కనుక హజ్రత్ ఖిజర్ (అస్సలామ్) ఈ ప్రజల్లోని వారు కారు. ఇంకా ఆయన జిన్నుల లోని వారు కారు, దైవదూతల జాతికి చెందిన వారు కారు. చాలామంది మహానుభావులు జిన్నుల నుంచి హదీసులు కూడా విన్నారు. వారు దైవప్రవక్త (సఅసమ్) చెప్పగా విన్నారని కూడా ధృవీకరించారు. ఇంకా అవ్‌లియా అల్లాహ్ మరియు దేవుణ్ణి బాగా ఎరిగిన వారు హజ్రత్ ఖజర్ (అస్సలాము)ను కలిశారు కూడా. ఇంకా హజ్రత్ ఈసా (అస్సలామ్) అప్పుడు ఆకాశం మీద ఉన్నారు. అందుకని ఆయన గారిని భూమిపై ఉన్న వారిలోని వ్యక్తిగా పరిగణించటానికి వీలులేదు.

575-2. అంటే రెండో శతాబ్దం లేదా యుగం వస్తుంది. అది తాబయీన్‌ల యుగం

ప్రజలయితే ఉన్నారో వారిలో ఒక్కరు కూడా నూరు సంవత్సరాల కాలం తరువాత మిగిలి ఉండరు. ఆయన (స) గారి భావం ఏమిటంటే, నూరు సంవత్సరాల వ్యవధిలో (కాలంలో) ఈ శతాబ్దం కాలగర్భంలో కలసిపోతుంది.[2]

41వ అధ్యాయం

ఒక మనిషి తన భార్యతోగానీ లేదా తన అతిథులతోగానీ రాత్రి పూట ఇషా నమాజు అయిపోయిన తరువాత మాట్లాడటం అనే విషయం గురించి.

576. అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ అబూబకర్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారని అబూ ఉస్మాన్ ఉల్లేఖించారు: మసీదు చూరు క్రింద నిస్సహాయులూ, నిరుపేదలు అయినవారు ఉంటారు. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారు; "ఎవరి వద్దనైతే ఇద్దరు మనుషులకు సరిపోయే భోజనం ఉందో వారు మసీదు చూరు క్రింద నివసించే వారిలోని (అంటే సుఫ్ఫ సహచరుల్లోని) ఒక మనిషిని మూడో వ్యక్తిగా తమ ఇంటికి తీసుకొనిపోవాలి, ఇంకా ఎవరి వద్దనైతే నలుగురు మనుషులకు సరిపోయే అన్నం ఉందో వారు సుఫ్ఫ సహచరుల్లోని ఒకర్నిగానీ లేదా ఇద్దర్ని[1]గానీ తమ వెంట తీసుకుపోవాలి." అప్పుడు అబూబకర్ (రజిఅన్)గారు వారిలోని ముగ్గురు మనుషుల్ని తనతో తీసుకువెళ్ళారు. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) వారిలోని పది మంది మనుషుల్ని తనతోపాటు తీసుకుపోయారు. అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర) గారు ఇలా అన్నారు; అప్పుడు ఇంట్లో నేను ఉన్నాను, నా తల్లిదండ్రులు ఉన్నారు- అబూ ఉస్మాన్‌గారు ఏమన్నారంటే; అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర)గారు తన భార్యను[2] గురించీ, తన ఇంట్లోనూ, అబూ బకర్ (ర) గారి ఇంట్లోనూ పనిచేసే సేవకుణ్ణి గురించీ ప్రస్తావించారో లేదో నాకైతే జ్ఞాపకం లేదు. తరువాత అబూబకర్ (ర) మహా ప్రవక్త (స) గారితో సాయంత్రపు భోజనం చేశారు. మరియు ఇషా నమాజు చేసే అంత

అవుతుంది. దైవప్రవక్త (స) గారు చెప్పిన విధంగానే జరిగింది. నూరు సంవత్సరాల కాలంలో ఒక్క సహాబీ కూడా మిగిలిలేరు. చిట్టచివరి సహాబీ పేరు దైవప్రవక్త (స) (ప్రత్యక్ష అనుచరుడు) అబుల్ తుఫేల్ ఆమిర్ బిన్ వాసల్. ఆయన హిజ్రీ శకం నూటపదిలో మరణించారు. ఇది ఆయన తన మరణానికి ముందు చెప్పిన చివరి విషయం. కనుక ఈ రాత్రి నుంచి నూరు సంవత్సరాలలో ఆయన (ర) గారు కూడా మరణించారు.

వరకు అక్కడే ఉండిపోయారు. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త (స) గారి వద్దకు తిరిగి వెళ్ళిపోయారు. దైవప్రవక్త (స)గారు రాత్రి భోజనం చేసే వరకు ఆయన (ర) అక్కడే ఉండిపోయారు. తరువాత అబూబకర్(ర) తన ఇంటికి తిరిగి వచ్చేశారు. అప్పటికి రాత్రి సమయం చాలా గడచిపోయింది. అబూబకర్ (ర)గారి భార్య (ఉమ్మె రూమాన్) ఆయన (ర)తో ఇలా అన్నారు; "మీరు మీ అతిథుల్ని (అతిథిని) విడిచిపెట్టి ఎక్కడ దిగబడిపోయారు?" దానికి సమాధానంగా అబూబకర్(ర), "అయితే నీవు వారికి రాత్రి భోజనం ఇంకా వడ్డించ లేదా?" అప్పుడు ఉమ్మె రూమాన్ ఇలా అన్నారు; "నేనేం చెయ్యను? నేనైతే వారి ముందు భోజనాన్ని పెట్టేశాను. కాని వారే, అబూబకర్ (ర) వచ్చేవరకు మేము భోజనం చెయ్యము" అని అన్నారు. అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర)గారు ఇలా అన్నారు; 'నేను భయపడి దాక్కున్నాను;' అప్పుడు అబూబకర్ (ర) అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర)ను ఉద్దేశించి; 'ఓ ఘున్‌సర్!' (ఒక పరుష పదం) అని అన్నారు. ఇంకా దూషించారు, దుర్భాషలాడారు. ఆ తరువాత అతిథుల్ని ఉద్దేశించి కూడా ఆయన (ర) కఠినంగా మాట్లాడారు, ఆగ్రహోదగ్రులయ్యారు. ఇంకా ఇలా అన్నారు; "దేవుని మీద ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను! నేనైతే ఈ భోజనాన్ని ఎంతమాత్రం ముట్టుకోను!" అబ్దుర్రహ్మాన్ గారు ఇలా అన్నారు; (భోజన విషయం ఇలా పరిణమించింది) మేము ఆ అన్నంలో నుంచి ఒక ముద్దను తీసుకున్నప్పుడు కింద నుంచి అన్నం మరింత ఎక్కువయ్యేది. చివరకు అతిథులందరూ కడుపు నిండా తృప్తిగా భోజనం చేశారు. అయితే అన్నం మొదట ఎంతయితే ఉన్నదో అంతకంటే ఎక్కువే అయిపోయింది. అబూబకర్ (ర) అన్నాన్ని చూశారు, అది మొదట ఎంత ఉన్నదో, ఇప్పుడు కూడా

576-1. దీనికి రెండు అర్థాలున్నాయి. ఒకటి ఏమిటంటే; ఒకవేళ నలుగురు మనుషులకు సరిపోయే భోజనం ఉన్నట్లయితే అప్పుడు ఒకరినో లేక ఇద్దరినో అధికంగా తీసుకుపోవాలి. రెండో అర్థం ఏమిటంటే, ఒకవేళ నలుగురు మనుషులకు సరిపడే అన్నం ఉన్నట్లయితే అప్పుడు మొత్తం అయిదుగురు మనుషుల్ని తీసుకుపోవాలి. ఒకవేళ అయిదుగురికి సరిపోయే అన్నం ఉంటే అప్పుడు మొత్తం ఆరుగురు మనుషుల్ని తీసుకుపోవాలి.

576-2. అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర)గారి భార్య పేరు ఉమయ్యా బిన్తె అదీ బిన్ ఖైస్.

అంతే ఉన్నది. అంతేకాదు, అది పెరిగింది, ఎక్కువ అయిపోయింది. అప్పుడు ఆయన (ర), తన భార్య ఉమ్మె రూమాన్‌ను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; "ఓ బనీ ఫిరాస్ వంశానికి చెందిన మహిళా! ఏమిటిది? ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే ఆమె ఇలా అన్నారు: "నా ప్రియప్రవక్త (స) మీద ప్రమాణం చేసి నేను సత్యమే పలుకుతున్నాను. ఈ అన్నమైతే మొదట ఎలాగుందో అలాగే చెక్కు చెదరకుండా ఉంది. అంతేకాదు మొదట ఉన్నదానికంటే మూడింతలు పెరిగింది." అప్పుడు అబూబకర్ (ర) కూడా ఆ అన్నాన్నే తిన్నారు. ఇంకా ఇలా అన్నారు; నేను అన్న విషయం అంటే చేసిన ప్రమాణం షైతాను యొక్క దుష్ప్రేరణ మాత్రమే. ఆయన (ర) ఆ అన్నంలో నుంచి మళ్లీ ఒక ముద్ద తిని తరువాత ఆ మొత్తం అన్నాన్ని దైవప్రవక్త (స) గారి వద్దకు తీసుకుపోయారు. ఆ అన్నం ఉదయం అయ్యేవరకు దైవప్రవక్త (స) గారి వద్దనే ఉంచబడింది. అబ్దుర్రహ్మాన్ (ర)గారు ఇలా అన్నారు; మాకూ, అవిశ్వాసుల ఒక వర్గానికీ మధ్య ఒక ఒప్పందం ఉండినది. ఆ ఒప్పందం గడువు పూర్తి అయిపోయింది (వారు మదీనా పురంలోకి వచ్చేశారు). మేము వారిలో నుంచి పన్నెండు మంది వ్యక్తుల్ని ఎన్నుకున్నాము. ఒక్కొక్క వ్యక్తి వెంట ఎంత మంది మనుషులు ఉన్నారో అల్లాహ్‌కు మాత్రమే తెలుసు. వారందరూ ఆ అన్నంలో నుంచే భోజనం చేశారు.